

*Lijepo ponašanje i
karakterne osobine*

**Prijevod:
Hakija Kanuri**

**Revizija:
Ersan Grahovac**

الآداب والأخلاق

باللغة البوسنية

Conveying Islamic Message Society

P.o.Box 834 - Alex - Egypt

E-Mail: info_en@islamic-message.net

E-Mail: cims_eg@yahoo.com

Site: www.islamic-message.net

Not for sale نهدي ولا نبيع

Lijepo ponašanje i karakterne osobine

[Bosanski – Bosnian – بوسني]

Humanitarna organizacija *Islamski vakuf*
- Odjel za nauku

Prijevod:

Hakija Kanurić

Revizija:

Ersan Grahovac

2015 - 1436

IslamHouse.com

﴿ الآداب والأخلاق ﴾

« باللغة البوسنية »

مؤسسة الوقف الإسلامي - القسم العلمي

ترجمة:

حاكيا كانورتش

مراجعة:

أرسان غراهوفاتس

2015 - 1436

IslamHouse.com

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

Bismillāhi-r-Rahmani-r-Rahim

Predgovor:

Zahvala pripada Allahu, Njega hvalimo, od Njega pomoć i oprost tražimo, Njemu se kajemo i Njemu se utječemo od zla nas samih i od zla naših loših dijela. Koga Allah uputi niko ga u zabludu odvesti neće, a koga On u zabludu odvede niko ga uputiti neće. Svjedočim da nema Boga osim Allaha Jedinog, Koji sudruga nema, i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i poslanik. Neka je Allahov salavat i selam njemu, njegovoj časnoj porodici i ashabima.

Kako je velika odgovornost upućivanja ljudi dobru i ukazivanja na Pravi put, i kolika je Allahova blagodat da se čovjek nađe u skupini Allahovih čestitih robova, koji postupaju u skladu sa Njegovim šerijatom (zakonom), slijedeći u tome Njegovog poslanika Muhammeda, sallallahu ‘alejhi ve sellem. Želja nam je, kada govorimo o tome, da naglasimo svakom ko radi na polju daveta i podučavanja islamu da bude u svom nijjetu iskren prema Allahu, tako će učitelj nastojati da obavi svoj zadatak na način koji će ostvariti očekivane

ciljeve predviđene planom i programom. A učenik je svjestan da kroz ove nauke koje uči sadi u sebi sadnicu koja će dati plemenite plodove, svjetlo i uputu, te da se od njega očekuje trud, čvrsta volja, rad na povećanju i traganju za znanjem.

Nastojali smo, praveći ovaj plan i program, pripremiti nužne teme koje odgovaraju nivou učenika. Obzirom da se ove teme uče samo u jednoj godini, nastojali smo obuhvatiti temeljne šerijatske znanosti i ono što svaki musliman mora znati, izlažući tematiku na jednostavan način, jasnim izrazima, čime se ostvaruje cilj ne ostavljajući nedoumice kod učenika.

Pripremajući nastavni plan i program predmeta *Edeb*¹ i *ahlak*² podijelili smo ga na dva poglavlja. U prvom poglavlju naveli smo raznovrsne adabe koji se tiču života muslimana i stvarnosti u kojoj živi.

U drugom poglavlju ograničili smo se na navođenje nekoliko primjera pohvalnih i pokuđenih karakternih osobina izlažući to na jednostavan način. Ukazali smo u tim primjerima, izbjegavajući opširnost i podupirući navedeno vjerodostojnim dokazima, koliko je to bilo moguće, na najvažnije ključne tačke koje se tiču dotičnih tema.

¹ Bonton, učtivost, lijepo ponašanje. (op. rev.)

² Karakterne osobine, moralne osobine. (op. rev.)

Uspješan učitelj je onaj koji oblikuje učenička shvatanja kroz nastavni program i budi kod njih žudnju za povećanjem znanja i razumijevanjem lekcija na ispravan način. S te strane će nastojati da primjene naučeno, onako kako to diktira obrazovna odgovornost. Ogromna je obaveza stavljena na pleća daija i učitelja, a ona se ne može ostvariti osim zajedničkim trudom predavača i učenika, uz prisustvo sredstava koja olakšavaju shvatanje, poput udžbenika, pribora za podučavanje i tome slično.

Allaha Uzvišenog molimo da Odjel za nauku pri Organizaciji "Islamski vakuf" učini uspješnim u izboru i ponudi, i molimo Ga da pomogne i nadahne učitelja i učenika da upotpune sve neophodno za ostvarenje plemenitog cilja u širenju šerijatskog znanja i objašnjenju istine.

Naš cilj je Allahovo zadovoljstvo, neka je salavat i selam na našeg poslanika Muhammeda.

Odjel za nauku

Uvod

Zahvala pripada Allahu. Njemu zahvaljujemo, od Njega pomoć i zaštitu tražimo i molimo Ga za oprost. Utječemo se Allahu od zla nas samih i grijeha u našim djelima. Koga On uputi, niko ga ne može u zabludu odvesti, a koga On ostavi na stranputici, niko ga ne može izvesti na Pravi put. Svjedočim da nema Boga (koji zaslužuje da se istinski obožava) osim Allaha. On je Jedan i nema saučesnika. Svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik.

Zaista, lijepo ponašanje i čišćenje duše su vrlo bitna pitanja vjere. Časni prethodnici (selefu salih) su prikazali islamski ahlak znanjem i praksom u svim njihovim postupcima, njihovo vanjsko ponašanje je bilo tijesno povezano sa unutarnjim ubjeđenjem.

Lijep ahlak je srž plemenitih šerijatskih stremljenja. Kaže Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: **„Zaista sam poslan da upotpunim plemenite karakterne osobine.“**³ Mi u Allahovom Poslaniku,

³ Bilježi ga Buharija u knjizi El-Edebu el-mufred, broj 273, i Bejheki u Es-Sunenu el-kubra, poglavlje: Lijep ahlak i njegova uzvišena svojstva.

sallallahu ‘alejhi ve sellem, imamo divan uzor, dovoljno je to što ga je njegov Gospodar pohvalio rekavši: „*Jer ti si, zaista, najljepše ćudi.*“⁴

Nema sumnje, musliman treba praktikovati islamske adabe u svim sferama svoga života. Polazeći od toga, Odjel za nauku pri Humanitarnoj organizaciji "Islamski vakuf" je odlučio da napiše knjigu o edebu i ahlaku u svjetlu Kur'ana i Sunneta. Knjiga ima dva poglavlja, a u svakom poglavlju je nekoliko naslovnih cjelina. Te naslovne cjeline su:

PRVO POGLAVLJE: ADABI

1. Adabi u ophođenju sa Uzvišenim Allahom
2. Adabi prema časnom Kur'anu
3. Adabi prema Allahovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem
4. Adabi prema drugovima Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem
5. Adabi prema džamijama
6. Adabi odgoja duše
7. Adabi čišćenja i čistoće

⁴ El-Kalem, 4.

8. Adabi obavljanja nužde
9. Adabi upotrebe misvaka (ili četkice za zube)
10. O odnosu prema lijepim urođenim svojstvima
11. Adabi spavanja
12. Adabi pri jedenju i pijenju
13. Adabi odijevanja
14. Propisi klanjanja istihare
15. Adabi putovanja
16. Adabi prema roditeljima
17. Adabi prema djeci
18. Adabi prema bračnom drugu
19. Adabi prema rođacima
20. Adabi prema komšijama
21. Adabi prema prijateljima
22. Adabi prema muslimanima
23. Adabi islamskog misionarstva
24. Adabi traženja znanja
25. Adabi traženja dopuštenja za ulazak
26. Adabi ophođenja sa nevjernicima
27. Adabi prema životinjama

DRUGO POGLAVLJE: KARAKTERNE OSOIBINE

PRVO: Primjeri pohvalnih karakternih osobina

1. Istinoljubivost
2. Emanet
3. Strpljivost
4. Skromnost
5. Plemenitost
6. Samilost
7. Pravednost

DRUGO: Primjeri pokuđenih karakternih osobina

1. Laganje
2. Prevara
3. Oholost
4. Škrtost
5. Zavidnost
6. Nepravednost
7. Ogovaranje (gibet)
8. Prenošanje tuđih riječi (nemimet)
9. Zulum (nepravda)

PRVO POGLAVLJE:

ADABI

1 – Adabi u ophođenju sa Uzvišenim Allahom

* Iskreno obavljanje ibadeta samo radi Allaha i čišćenje ibadeta od primjesa širka i licemjerstva je prvi zahtjev učtivosti u ophođenju sa Uzvišenim Allahom. Rekao je Uzvišeni: *A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovjedaju.*⁵ I kazao je: *Ko želi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, obožavajući svoga Gospodara, ne čini Njemu ravnim nikoga.*⁶

Iskrenost podstiče vjernika na izvršavanje naredbi Uzvišenog Allaha i ostavljanje Njegovih zabrana. Rekao je Uzvišeni, opisujući kako vjernici slijede Njegove naredbe: *I oni govore: „Čujemo i pokoravamo se, oprosti nam, Gospodaru naš, Tebi ćemo se vratiti.“*⁷

* Ustrajnost u činjenju dobrih djela rađa poniznost i skrušenost pred Uzvišenim Allahom, naročito u namazu. Rekao je Uzvišeni: *Namaz, zaista, odvrća od razvrata i od svega što je ružno.*⁸, i kaže,

⁵ El-Bejjine, 5.

⁶ El-Kehf, 110.

⁷ El-Bekare, 285.

⁸ El-'Ankebut, 45.

slavljen je On i Uzvišen: ***Ono što žele, vjernici će postići, oni koji namaz svoj ponizno obavljaju.***⁹ Kada se srce vjernika ispuni osjećanjem strahopoštovanja pri stajanju pred Uzvišenim Allahom biva ponizno, i to se ispolji na njegovom tijelu, u svim njegovim djelima i u svakoj situaciji, tako da postane zahvalno Allahu na Njegovim blagodatima.

Allahove blagodati su bezbrojne, i na svakoj blagodati se treba zahvaljivati. Zahvalnost na blagodatima se ispoljava upotrebljavanjem tih blagodati u pokornosti Allahu i u lijepim stvarima. Jezik je blagodat, a primjer zahvaljivanja na blagodati jezika je da se stalno zahvaljuje Allahu govoreći *Elhamdulillah*. Dijete je blagodat, a zahvalnost na toj blagodati se ispoljava odgajanjem djeteta u islamu, Također, u poslušnosti roditeljima, u učenju napamet časnog Kur'ana, itd. Mnogo je blagodati koje su date čovjeku a na koje treba uzvaracati zahvalnošću. Kaže Uzvišeni: ***Ako vi budete brojali Allahove blagodati, nećete ih nabrojati.***¹⁰ Uz to, vjernik je izložen musibetima i nedaćama u kojima ne može ništa osim da bude strpljiv i zadovoljan sa Allahovom odredbom i da se nada nagradi od Uzvišenog Allaha. Kaže Poslanik, sallallahu

⁹ El-Mu'minun, 1-2.

¹⁰ En-Nahl, 18.

‘alejhi ve sellem: „Čudan li je primjer vjernika! U svakoj situaciji on dobija, a takvo stanje nije ni s kim drugim nego samo sa vjernikom: ako ga zadesi kakva radost, on zahvaljuje Allahu pa mu bude dobro, a ako ga, pak, pogodi kakvo zlo i šteta, on se strpi, pa mu opet bude dobro.“¹¹

Kada vjernik slijedi ove adabe u ophođenju sa Uzvišenim Allahom poprimi osobinu stida od Allaha i time postane od Allahovih robova koji ostavljaju ono što im je On zabranio i izvršavaju ono što im je On naredio. Ovo značenje je pojasnio Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, u hadisu kojeg prenosi Abdullah ibn Mes'ud, radijallahu ‘anhu, u kojem kaže da je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Stidite se Uzvišenog Allaha istinskim stidom.**“ Rekoše ashabi: „Allahov Poslaniče, mi se, hvala Allahu, stidimo.“ Pa im reče: „**Nije to istinski stid, nego istinski stid je da čuvaš glavu (da je ne upotrebljavaš u neposlušnosti Allahu) i ono što se nalazi na njoj (da čuvaš jezik, oči i uši od onog što je zabranjeno), i da čuvaš stomak (od jedenja harama) i onog što je spojeno sa njim (da ne upotrebljavaš polni organ, ruke, noge i srce u griješenju), i neka ti je na umu smrt i**

¹¹ Muslim, Knjiga o zuhdu, poglavlje: Vjernik u svakoj situaciji dobija, broj 2999.

raspadanje u kaburu, a onaj ko želi Ahiret ostaviće dunjalučki sjaj. Pa ko ovako radi, taj se stidi Uzvišenog Allaha istinskim stidom."¹²

Vjernik kada počini neki grijeh, požuri da učini tevbu (pokajanje), želeći oprost, strahujući od kazne i ne gubeći nadu u Allahovu milost, a Allahova milost sve obuhvata. Rekao je Uzvišeni: ***Reci: „O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost. Allah će, sigurno, sve grijehе oprostiti. On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.***"¹³

2 – Adabi prema časnom Kur'anu

Kur'an je Allahov govor, objavljen Njegovom vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu ‘alejhi ve sellem, njegove riječi su mudžiza¹⁴, a njegovo čitanje je ibadet, prenešen je mutevatir¹⁵ predajom i zapisan

¹² Tirmizi, knjiga: Opis Sudnjeg dana, poglavlje: Broj 24, broj 2458, kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je garib", a šejh Albani smatra da je hadis hasen.

¹³ Ez-Zumer, 53.

¹⁴ mudžiza: nadnaravna pojava

¹⁵ mutevatir predaja: predaja koju prenosi velik broj prenosilaca hadisa tako da je nemoguće da su se složili na laži.

između korica Mushafa od početka sure El-Fatiha do kraja sure En-Nas.¹⁶

Ova definicija pokazuje koliko Kur'an ima veliko mjesto u grudima muslimana. On je izvor njihove akide, zakonodavstva i morala, i on je ishodište njihovog ponosa i sreće na dunjaluku i Ahiretu.

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je zapamtio i shvatio časni Kur'an, i učio ga je pred Džibrilom, 'alejhissem, a zatim su ga ashabi učili pred Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem. A dokaz njihovog poštovanja prema časnom Kur'anu je to što su se odgojili na njegovim uzvišenim principima, kao što kaže Uzvišeni: ***Eto toliko. Pa ko poštiva Allahove propise – znak je čista srca.***¹⁷

* Od adaba prema časnom Kur'anu je da se za njegovo čitanje izabere mjesto i položaj koji mu priliče i da se bude, koliko je moguće, u najpristojnijem stanju: pod abdestom i okrenut prema Kibli. Rekao je Uzvišeni: ***On je, zaista, Kur'an plemeniti, u Knjizi brižljivo čuvanoj, dodirnuti ga smiju samo oni koji su čisti.***¹⁸

¹⁶ Kaže Ragib el-Asfehani u knjizi "El-Mufredat", str. 204: "Čini ga posebnim što je on Knjiga objavljena Muhammedu, sallahu 'alejhi ve sellem, pa mu je to postalo obilježje".

¹⁷ El-Hadždž, 32.

¹⁸ El-Vaki'a, 77-79.

* Obaveza je muslimanu kada hoće čitati Kur'an da prouči isti'azu (koja glasi: *E'uzu billah-i-mine-š-šejtani-r-radžim*), a mustehab je da prouči bismillu na početku svake sure, osim na početku sure Et-Tevbe. Smisao toga je što je Kur'an put Allahovih uputa, a šejtan želi da odvrati vjernika od bilo koje upute. Način učenja Kur'ana je da karija (učač) na početku učenja prouči: *E'uzu billah-i-mine-š-šejtani-r-radžim*, jer Uzvišeni Allah kaže: ***Kada hoćeš da učiš Kur'an, zatraži od Allaha zaštitu od šejtana prokletog***¹⁹, a zatim da prouči: *Bismillāhi-r-Rahmani-r-Rahim*.

* Prilikom učenja Kur'ana treba biti skrušen, razmišljati o onome što se uči, biti srcem prisutan i razumijevati značenja i tajne Kur'ana. Kaže Uzvišeni: ***Kako oni ne razmisle o Kur'anu, ili su im na srcima katanci.***²⁰

* Ne treba žuriti prilikom učenja Kur'ana, jer Uzvišeni kaže: ***I izgovaraj Kur'an pažljivo.***²¹, i kaže: ***Ne izgovaraj Kur'an jezikom svojim da bi ga što prije zapamtio, Mi smo dužni da ga saberemo da bi ga ti čitao.***²²

¹⁹ En-Nahl, 98.

²⁰ Muhammed, 24.

²¹ El-Muzemmil, 4.

²² El-Kijame, 16-17.

* Treba se truditi da se uči što ljepšim glasom bez izvještačenosti²³, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Nikome Allah nije dozvolio ono što je dozvolio Vjerovjesniku koji lijepim glasom, melodično i glasno uči Kur'an.**“²⁴

* Ako učač ne može učiti Kur'an po tertilu²⁵, nastojaće da popravlja izgovoranje kur'anskih ajeta shodno njegovim mogućnostima, koliko je u stanju, a Uzvišeni Allah će mu udvostručiti nagradu zbog teškoće koju nalazi prilikom učenja i nastojanja da pravilno izgovara. To ne znači da onaj koji nepravilno uči, ako neprestano tako uči nezalažući se onoliko koliko može da popravi svoje učenje, ima dvostruku nagradu. U ovom značenju su riječi Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Onaj koji vješto uči Kur'an je u društvu časnih i čestitih pisara (meleka), a onaj koji ga uči sa teškoćom, zamuckujući, ima dvije nagrade.**“²⁶

²³ Čitati prirodnim i autentičnim glasom bez grešaka u čitanju.

²⁴ Buharija, Knjiga o tevidu, poglavlje: Riječi Poslanika, sallahu ‘alejhi ve sellem: Onaj koji vješto uči Kur'an, broj 7544, i Muslim, Knjiga o putnicima, poglavlje: Uljepšavanje glasa prilikom učenja Kur'ana, broj 792.

²⁵ tertil: pažljivo izgovaranje Kur'ana

²⁶ Buharija, knjiga: Tefsir, poglavlje: Sura 'Abese, broj 4937, i Muslim, knjiga: Namaz musafira, poglavlje: Vijednost vještog učača Kur'ana, broj 204.

* Kada vjernik čuje nekog da uči Kur'an treba da šuti i razmišlja o onom što se uči. Rekao je Uzvišeni: ***A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da bi vam se smilovalo.***²⁷

* Ako prilikom učenja Kur'ana prouči ajet u kom se spominje sedžda, treba učiniti sedždu, ako je u mogućnosti, a ako prouči ajet u kom se spominje džehennemaska vatra treba se utjecati Allahu od nje, a isto tako, ako prouči ajet u kom se spominje Džennet ili dženetlije, treba moliti Uzvišenog Allaha da ga uvede u Džennet.

* Nije dozvoljeno prilikom argumentiranja Kur'anom navoditi kur'anske ajete po značenju. Ako ne zna napamet kur'anski tekst koji želi citirati, treba da se suzdrži od navođenja tog teksta, jer je zabranjeno prenošenje Kur'ana po značenju, pod sumnjom ili nagađanjem iz bojazni da mu se ne pripiše nešto što nije od njegov ili izostavi ono što je njegov sastavni dio.

* Imajući u vidu sve spomenuto vjernik treba nastojati da uči i proučava Kur'an sa učenjacima (poznavacima kur'anskih znanosti), jer je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: „**Neće se sastati vjernici u Allahovoj kući, čitajući Allahovu Knjigu i međusobno je proučavajući, a da se neće na njih**

²⁷ El-E'araf, 204.

spustiti smirenost, prekriti ih milost, okružiti ih melecima i da ih Allah neće spomenuti onima (melecima) koji su kod Njega.²⁸

* Također, vjernik treba biti ustrajan u čitanju Kur'ana tako da svaki dan odredi dio vremena za učenje Kur'ana i da ga redovno ponavlja²⁹. Kaže Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Ponavljajte ovaj Kur'an, tako mi Onog u čijoj ruci je Muhammadova duša, on brže izmiče od deve iz njenog povoca.**“³⁰

3 – Adabi prema Allahovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem

* Vjerovjesništvo ima veliko mjesto u dušama vjernika. Uzvišeni Allah je učinio da pokornost Njegovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, bude

²⁸ Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavlje: Vrijednost okupljanja radi čitanja plemenitog Kur'ana i zikrenja, broj 2699.

²⁹ Pod ponavljanjem se podrazumijeva čitanje Kur'ana, učenje napamet, primjenjivanje naučenog u praksi i poučavanje drugih.

³⁰ Buharija, Knjiga o vrijednostima Kur'ana, poglavlje: Pamćenje Kur'ana i njegovo ponavljanje, broj 5033.

dio pokornosti Njemu, subhānehu ve te'ala. Kaže Uzvišeni: ***Onaj ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu.***³¹

* Uzvišeni Allah je naredio da se veliča i poštuje Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, te da se u njegovom prisustvu i prilikom razgovora sa njim stiša glas, rekavši: ***O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primjetite.***³²

Sabit ibn Kajs, radijallahu ‘anhu, ashab Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je imao snažan glas, i bojeći se da ne bude od onih na koje se odnosi ovaj ajet nije dolazio na sastanke i predavanja Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pa mu je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pojasnio da to nije tako. Zabilježeno je u Muslimovom Sahihu da je Enes ibn Malik, radijallahu ‘anhu, rekao: „**Nakon što je objavljen ovaj ajet: O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa...**“³³, Sabit ibn Kajs je sjeo u svoju kuću rekavši: 'Ja sam stanovnik Vatre', pa se držao daleko od Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve

³¹ En-Nisa, 80.

³² El-Hudžurat, 2.

³³ El-Hudžurat, 2.

sellem. Upitao je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, Sa'd ibn Mu'aza: 'O Ebu 'Amr, šta je sa Sabitom, da nije bolestan?' Sa'd odgovori: 'On je moj komšija, a nije mi poznato da je bolestan.' Zatim je Sa'd otišao Sabitu i spomenuo mu riječi Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pa reče Sabit: 'Objavljen je ovaj ajet, a vi znate da sam ja od vas najsnažnijeg glasa u razgovoru sa Poslanikom, sallallahu ‘alejhi ve sellem, zato sam ja stanovnik Vatre.' Sa'd je ovo prenio Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pa je on rekao: 'Ne, nego je on stanovnik Dženneta.'³⁴

* Od učtivog i pristojnog ophođenja prema Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je često donošenje salavata na njaga, sallallahu ‘alejhi ve sellem, a to je posebno preporučljivo pri spomenu njegova imena. Na ovo upućuju riječi Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Ko donese jedan salavat na mene, Uzvišeni Allah donese deset salavata na njega.**“³⁵, i u drugom hadisu: „**Ponižen je čovjek u**

³⁴ Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Strah vjernika da mu se ne poništi djelo, broj 119.

³⁵ Muslim, Knjiga o namazu, poglavlje: Preporučljivost ponavljanja za mujezinom, broj 14.

čijem prisustvu se spomene moje ime a ne donese salavat na mene.³⁶

Učtivo i pristojno ophođenje prema Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pored spomenutog, se ogleda u mnogim stvarima, od kojih su najvažnije sljedeće:

* Slijediti njegove naredbe, kloniti se zabrana i pridržavati se njegovog sunneta vanjštinom i unutrašnjošću, jer je Uzvišeni rekao: ***O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku, i ne ništite djela vaša.***³⁷, i kaže Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Sav moj ummet ući će u Džennet, osim onih koji to odbiju.**“ Rekoše: "A ko će to odbiti, Allahov Poslaniče?" „**Ko mi se pokori ući će u Džennet, a ko mi se suprostavi, taj je odbio.**“, **odgovori on.**³⁸

* Voliti Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, više od samog sebe, rođenog djeteta i cijelog svijeta, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj**

³⁶ Tirmizi, Kjniga o dovama, poglavlje: Riječi Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: "Ponižen je čovjek ...", broj 3545, i u njemu je dodatak, kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen garib".

³⁷ Muhammed, 33.

³⁸ Buharija, Knjiga o čvrstom držanju Kitaba i sunneta, poglavlje: Slijedenje sunneta Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, broj 728.

život, niko od vas neće vjerovati sve dok mu ne budem draži od rođenog djeteta i njegovih roditelja.³⁹ Značenje hadisa je da iman vjernika neće biti potpun osim sa davanjem prednosti pokornosti Posalaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nad pokornosti nekom drugom, a da ne govorimo da mu se ne suprostavlja.

* Također, pokazivanje ljubavi i naklonosti prema onome prema kome ih je on pokazivao, a nepodnošljivosti prema onome prema kome ju je on pokazivao, te zadovoljstva sa onim s čim je on bio zadovoljan, a nezadovoljstva sa onim s čim je on bio nezadovoljan, pazeći pri tome da se ne digne iznad nivoa na kojeg ga je Uzvišeni Allah postavio.

* Traženje pomoći od Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, upućivanje dove njemu mimo Allaha i druge vrste ibadeta koji se ne čine osim Uzvišenom Allahu, **nisu izraz ljubavi prema Poslaniku**, sallallahu ‘alejhi ve sellem, niti spadaju u učtivo i pristojno ophođenje prema njemu. Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je upozorio na sve ovo u hadisu u

³⁹ Buharija, Knjiga o imanu, poglavlje: Voliti Poslanika je dio imana, broj 14, a hadis prenosi Ebu Hurejre, radijallahu ‘anhu, i Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Obaveza ljubavi prema Allahovom Poslaniku, sallahu ‘alejhi ve sellem, broj 44, hadis prenosi Enes, radijallahu ‘anhu, i u njemu je dodatak: "... i cijelog svijeta".

kojem kaže: „**Nemojte me uzdizati kao što su kršćani uzdigli sina Merjeminog, uistinu, ja sam Njegov rob, i zato recite: Allahov rob i Njegov Poslanik.**“⁴⁰

Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je to rekao zato da se ne bi nekim od tih puteva unosile novotarije u vjeru, poput novotarija mevluda i njemu slično, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Onaj ko unese u našu vjeru ono što nije od nje, to mu se odbija.**“⁴¹ Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je na najsavršeniji način upotpunio vjeru, dostavio poslanicu, izvršio emanet i dao pouku ummetu, kao što Kaže Uzvišeni: *Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.*⁴²

4 – Adabi prema ashabima Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem

⁴⁰ Buharija, knjiga: Hadisi o vjerovjesnicima, poglavlje: Riječi Uzvišenog: "I spomeni u Knjizi Merjemu", broj 3445.

⁴¹ Buharija, Knjiga o dogovoru, poglavlje: Kada se dogovore na nepravednom ugovoru, broj 2697, i Muslim, Knjiga o suđenju, poglavlje: Ništavnost neispravnih propisa, broj 1718.

⁴² El-Maide, 3.

* Musliman vjeruje da je dužnost voljeti ashabe Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, da su oni, u odnosu na ostale vjernike-muslimane odabraniji i da se međusobno u vrlinama i stupnju odabranosti razlikuju. Najodabraniji među njima su četverica prvih halifa shodno njihovom redosljedu u hilafetu. Ebu Bekr es-Siddik, radijallahu ‘anhu, je apsolutno najodabraniji drug Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Da sam nekoga uzeo za svoga prisnog prijatelja, sigurno bih uzeo Ebu Bekra, ali on mi je brat (u vjeri) i drug, a Allah je vašeg druga uzeo za prisna prijatelja.**“⁴³ Zatim, iza njega slijedi: Omer ibn el-Hattab, zatim Osman ibn 'Affan, a zatim Alija ibn Ebi Talib, radijallahu ‘anhum, jer je Alija, radijallahu ‘anhu, rekao: „**Hoćete li da vas obavjestim o najboljem u ovom Ummetu, poslije vjerovjesnika, to je Ebu Bekr.**“, a zatim je rekao: „**Hoćete li da vas obavjestim o najboljem u ovom Ummetu, poslije Ebu Bekra, to je Omer.**“⁴⁴ Zatim, u vrlinama iza njih

⁴³ Muslim, Knjiga o vrijednosti ashaba Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, poglavlje: Odabranost Ebu Bekra es-Siddika, broj 2383, hadis prenosi Abdullah ibn Mes'ud, i Buharija, broj 3654, 3656 i 3658, hadis je prenešen drugim rivajetima i drugim riječima.

⁴⁴ Ahmed, Musned pravovjernih halifa, Musned Alije ibn Ebi Taliba, broj 833.

slijede ostala desetorica kojima je obećan Džennet, oni su odabraniji u odnosu na ostale vjernike-muslimane. Za njih je Uzvišeni, hvaleći ih, rekao: *Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime. Za njih je On pripremio džennetske bašće kroz koje rijeke teku, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je veliki uspjeh.*⁴⁵ A kaže Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „Najbolji ljudi su moja generacija, zatim generacija poslije njih, zatim generacija poslije njih.“⁴⁶

* Pripadnici Ehli sunneta ve džemata su ustrajni i predani u iskazivanju ljubavi prema ashabima Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, mole Allaha da bude sa njima zadovoljan i da im se smiluje, prihvataju njihova mišljenja u šerijatskim propisima i slijede njihove sunnete.

* Ne uznemiravati ashabe Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ne vrijeđati ih i ne psovati

⁴⁵ Et-Tevbe, 100.

⁴⁶ Buharija, Knjiga o vrijednosti ashaba Allahova Poslanika, sallahu ‘alejhi ve sellem, poglavlje: Vrijednost ashaba Allahova Poslanika, sallahu ‘alejhi ve sellem, broj 3652, Muslim, Knjiga o vrijednosti ashaba Allahova Poslanika, sallahu ‘alejhi ve sellem, poglavlje: Vrijednost ashaba Allahova Poslanika, sallahu ‘alejhi ve sellem, zatim generacije poslije njih, broj 533.

je vid ljubavi prema ashabima Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Ne vrijeđajte moje drugove, tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, kada bi neko od vas potrošio zlata koliko je brdo Uhud, ne bi zaslužio pregršt jednog od njih, niti pola pregršti.**“⁴⁷

* Supruge Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, majke pravovjernih, imaju ogromno mjesto u dušama vjernika. Njihove vrline su u širenju znanja koje su uzele od Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, i poučavanju Ummeta onome što je govorio i radio Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, naročito u njihovim kućama. S toga je dužnost da im se bude zahvalan za ovo dobro, moliti Allaha da bude zadovoljan njima, dovititi za njih i pokazivati ljubav i naklonost prema njima, jer je Uzvišeni rekao: ***Vjerovjesnik treba da bude preči vjericima nego oni sami sebi, a žene njegove su kao majke njihove.***⁴⁸

⁴⁷ Buharija, Knjiga o vrijednosti ashaba Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, poglavlje: Riječi Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: "Da sam nekog uzeo za svog prisnog prijatelja", broj 3637, i Muslim, Knjiga o vrijednosti ashaba Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, poglavlje: Zabrana vrijeđanja ashaba, broj 540.

⁴⁸ El-Ahزاب, 6.

5 – Adabi prema džamijama

* Džamije su Allahove kuće i mjesto činjenja ibadeta Uzvišenom Allahu. Zato plemeniti Kur'an podstiče vjernike na njihovu izgradnju i održavanje na najpotpuniji način, Kaže Uzvišeni: ***Allahove džamije grade i održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju i koji molitvu obavljaju i zekat daju i koji se nikog osim Allaha ne boje, oni su nadati je se, na Pravom putu.***⁴⁹

* Održavanje džamija se vrši neprestanim činjenjem ibadeta, poput namaza, zikra, i'tikafa, održavanjem predavanja, konferencija i naučnih dersova, a da ne govorimo o održavanju lijepog izgleda džamije, poput stalnog čišćenja, osvjetljavanja lampama i svjetiljkama, vođenja računa o čistoći.

* Održavanje džamija, također, obuhvata popravljavanje onog što se pokvari i sruši, i sprečavanje da se u njima radi ono zašta nisu napravljene, poput prodaje, kupovine i raspitivanje o izgubljenoj stvari ili životinji, jer je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao čovjeku koji je u džamiji tražio izgubljenu crvenu

⁴⁹ Et-Tevbe, 18.

devu: „**Da Bog da je ne našao, džamije su napravljene zbog onog zbog čega su napravljene (zbog namaza, učenja Kur'ana, zikra i slično).**“⁵⁰ Na ovo ukazuje i drugi hadis u kojem Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kaže: „**Ko čuje u džamiji čovjeka kako traži i opisuje izgublenu životinju, neka kaže: neka ti je Allah ne vrati. Zaista, džamije nisu zato napravljene**“⁵¹. Ovo je dokaz da se u džamijama radi samo ono čime se traži Allahovo lice, našto ukazuju riječi Uzvišenog: ***Džamije su Allaha radi, i ne molite se, pored Allaha, nikome.***⁵²

* Prilikom odlaska u džamiju poželjno je da se musliman prije ulaska u džamiju očisti od velikog i malog hadesa (uzimanjem gusula ili abdesta), te da obuče čisto i lijepo odijelo, koje prekriva stidno mjesto, upravljajući se riječima Uzvišenog: ***O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kada hoćete da namaz obavite.***⁵³

* Također, mustehab je koristiti misvak (čistiti zube), našto upućuju riječi Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Da se ne bojim da ću otežati mom**

⁵⁰ Muslim, Knjiga o džamijama, poglavlje: Zabrana raspitivanja o izgubljenosti životinji u džamiji, broj 569.

⁵¹ Muslim, Knjiga o džamijama, poglavlje: Zabrana raspitivanja o izgubljenosti životinji u džamiji, broj 568.

⁵² El-Džinn, 18.

⁵³ El-E'raf, 31.

Ummetu, naredio bih da koriste misvak (čiste zube) prije svakog namaza."⁵⁴

* Ne treba dolaziti u džamiju onaj ko je jeo crveni ili bijeli luk, da ne bi uznemiravao klanjače i meleke, a dokaz za ovo su riječi Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Neka se udalji od nas onaj ko je jeo crveni ili bijeli luk.**“, ili je rekao: „**Neka se udalji od naše džamije, i neka sjedi u svojoj kući.**“⁵⁵

* Prilikom ulaska u džamiju mustehab je ući desnom nogom, zatim donijeti salavat na Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, a zatim proučiti:

(اللهم افتح لي أبواب رحمتك)

Allāhumme-ftah lī ebvabe rahmetik (Allahu moj, otvori mi vrata Tvoje milosti)⁵⁶ i prije nego što sjedne, klanjati dva rekata tehijetul-mesdžida.

⁵⁴ Buharija, Knjiga o džumi-namazu, poglavlje: Upotreba misvaka petkom, broj 887, i Muslim, Knjiga o čišćenju, poglavlje: Upotreba misvaka, broj 252, a tekst hadisa je od Buharije.

⁵⁵ Buharija, Knjiga o ezanu, poglavlje: Ono što je došlo o nekuhanom bijelom luku i o crvenom luku, broj 887, i Muslim, Knjiga o džamijama, poglavlje: Zabrana onome ko je jeo bijeli ili crveni luk, broj 564.

⁵⁶ Ebu Davud, Knjiga o namazu, poglavlje: Šta se kaže prilikom ulaska u džamiju, broj 465. Šejh Albani je ocijenio hadis kao vjerodostojan.

* Ne treba gaziti preko svijeta, niti prolaziti ispred njih i prekidati im namaz, jer je to Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, zabranio, rekavši: „**Da zna, onaj koji prolazi ispred klanjača, koliki je to grijeh, bolje bi mu bilo da stoji četrdeset (godina) nego da prođe ispred njega.**“⁵⁷

* Vjernik treba da se ponaša u džamiji smireno i dostojanstveno da ne diže glas niti da se prepire, a na ovo upućuje ono što je prenešeno od Es-Saib ibn Jezida, radijallahu ‘anhu, koji kaže: „**Bio sam u džamiji, neki čovjek me je pogodio kamenčićem, pa sam pogledao i vido Omera ibn el-Hattaba, radijallahu ‘anhu, te mi mi reče: 'Idi i dovedi mi ovu dvojicu', pa sam ih doveo. Pitaoh ih je odakle su, rekoše da su iz Taifa. Pa im reče Omer: 'Da ste odavde, udario bih vas, podižete svoje glasove u džamiji Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem.**“⁵⁸

* A kada želi učiti Kur'an u džamiji, nastojace će da mu glas bude umjeren da ne bi ometao druge u namazu ili učenju, u tom kontekstu kaže Uzvišeni: **Reci: Zovite: „Allah.“ ili zovite: „Milostivi.“, a kako**

⁵⁷ Buharija, Knjiga o namazu, poglavlje: Grijeh onog koji prolazi ispred klanjača, broj 510.

⁵⁸ Buharija, Knjiga o namazu, poglavlje: Podizanje glasa u džamiji, broj 470.

Ga god budete zvali, Njegova su imena najljepša. Ne izgovaraj na sav glas Kur'an kad molitvu obavljaš, a i ne prigušuj ga; traži sredinu između toga.⁵⁹

Prilikom izlaska iz džamije mustehab je izaći lijevom nogom, zatim proučiti dovu izlaska:

(اللهم إني أسألك من فضلك)

Allāhumme innī es'eluke min fadlik (Allahu moj, daruj me Tvojom dobrotom).⁶⁰

6 – Adabi odgoja duše

* Musliman neprestano radi na odgajanju i čišćenju svoje duše. A Uzvišeni je rekao: ***Uspjeće samo onaj ko je očisti, a biće izgubljen onaj ko je uprlja.***⁶¹ Duša se čisti vjerovanjem u Allaha i dobrim djelom, dokaz za to su riječi Uzvišenog: ***Tako mi vremena, čovjek, doista, gubi, samo ne oni koji vjeruju i koji dobra djela čine, i koji jedni drugima istinu preporučuju i koji jedni drugima preporučuju strpljenje.***⁶², i riječi Allahovog Poslanika, sallallahu

⁵⁹ El-Isra, 110.

⁶⁰ Muslim, Knjiga o musafirima, poglavlje: Šta se kaže pri ulasku u džamiju, broj 713.

⁶¹ Eš-Šems, 9.

⁶² El-'Asr, 1-3.

‘alejhi ve sellem: „**Svaki čovjek kada osvane je trgovac svojom dušom, pa bude ili njen osloboditelj, ili upropastitelj.**“⁶³

* U dobra djela spada približavanje Uzvišenom Allahu pokornošću, žurenje s pokajanjem i traženjem oprosta neposredno poslije nevaljalih djela kada se dese, jer grijesi osljepljuju srca i prljaju duše. U tom smislu Kaže Uzvišeni: ***A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova.***⁶⁴ A kada se pokaje i dobra djela čini, vrati se nur (svjetlo) u njegovo srce. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Kada vjernik počini neki grijeh, na njegovu srcu se pojavi crna mrlja. Ako ga prekine dalje činiti, zatraži oprost i pokaje se, srce će mu se očistiti, a ako ga i dalje nastavi činiti, i mrlja će se povećavati sve dok mu ne zahvati cijelo srce. To je koprena o kojoj se govori u riječima Uzvišenog: *A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova.***“⁶⁵ U drugom hadisu Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, podstiče da se loše djelo popratí dobrim: „**Boj se Allaha gdje**

⁶³ Muslim, Knjiga o čišćenju, poglavlje: Vrijednost abdesta, broj 223.

⁶⁴ El-Mutaffifin, 14.

⁶⁵ Tirmizi, Knjiga o tefsiru, poglavlje: Tefsir sure El-Mutaffifin, broj 3334.

god da si, loše djelo poprati dobrim koje će ga izbrisati i lijepo se sa ljudima ophodi.⁶⁶

* Musliman u odgoju svoje duše traži pomoć u dovi, ona je silno oružje, njome se musliman štiti od grijeha i njome se pomaže u činjenju dobrog djela i ostvarenju želje. Došlo je u vjerodostojnom hadisu da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, dovio riječima: „**Allahu moj, učini moju dušu bogobojaznom i očisti je, Ti najbolje čistiš dušu, Ti si njen vlasnik i Gospodar.**“⁶⁷

* Isto tako, duša se odgaja i oživljava čestim spominjanjem Allaha, zato je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Neka ti jezik stalno bude moka od spominjanja Uzvišenog Allaha.**“⁶⁸ Važnost zikra (spominjanje Allaha) za dušu je poput važnosti duše za tijelo.

⁶⁶ Tirmizi, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Ono što je prenešeno o ophođenju sa ženama, broj 1987, , kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen sahih", i prenosi ga Hakim (1/141), i kaže: "Hadis je sahih po šartima Buharije i Muslima".

⁶⁷ Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavlje: Traženje utočišta od zla koje je učinjeno i koje nije učinjeno, broj 2722.

⁶⁸ Ibn Madže, Knjiga o adabima lijepog ponašanja, poglavlje: Vrijednost zikra, broj 3793.

7 – Adabi čišćenja i čistoće

* Čistoća je propisana Kur'anom i Sunnetom. Uzvišeni Allah veli: *A ako ste džunubi, onda se okupajte.*⁶⁹, i *I odjeću svoju očisti.*⁷⁰, i kaže: *Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste.*⁷¹ U tom smislu Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Čistoća je pola imana.**“⁷²

Čistoća ima dvije vrste: spoljašnja i unutrašnja.

* Unutrašnja čistoća se postiže iskrenim pokajanjem za sve učinjene grijeha i djela nepokornosti, kao što su: širk, sumnja, zavidnost, zloba, varanje, oholost, samoljublje, licemjerje, želja za prestižom i slično. Pored toga, unutrašnja čistoća se postiže iskrenošću, sklonošću prema dobru, istinoljubivošću, skromnošću i željom da sve namjere i dobra djela budu radi Allahova lica.

* Spoljašnja čistoća se ostvaruje uklanjanjem nečistoća čistećom vodom sa odjeće klanjača, tijela i mjesta gdje se klanja, a u slučaju da nema vode, ili ima

⁶⁹ El-Maide, 6.

⁷⁰ El-Muddessi, r 4.

⁷¹ El-Bekare, 222.

⁷² Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlje: Vrijednost abdesta, broj 223.

vode ali se ne može upotrijebiti iz određenog razloga, uzeće se tejemmum čistom zemljinom površinom.

Musliman je dostojan toga da mu tijelo, odijelo, hrana, piće, stan i mjesto gdje sjedi budu uvijek čisti, i da nastoji, koliko je moguće, da bude namirisana i očešljan. Sve spomenuto se posebno preporučuje prilikom klanjanja u džematu, petkom i u danima Ramazanskog i Kurbanskog bajrama, na što ukazuju riječi Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Zaista, Uzvišeni Allah je lijep i voli ljepotu.**“⁷³

* Musliman se puno trudi u svim pitanjima svoga života, on vodi računa o čistoći ulica, ne baca otpad i smeće bilo gdje, niti uznemirava ljude na bilo koji način, naprotiv, on uklanja neprijatnosti ako naiđe na njih povodeći se riječima Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**I otklanjanje neprijatnosti sa puta je sadaka.**“⁷⁴

* A otklanjanje neprijatnosti sa puta je dio imana, kao što kaže Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, u hadisu kojeg prenosi Muslim u svom Sahihu: „**Iman ima sedamdeset i nekoliko dijelova,**

⁷³ Muslim, Knjiga o imanu, Poglavlje o velikim grijesima i najvećem velikom grijehu, broj 91.

⁷⁴ Buharija, Knjiga o džihadu i ratnom pohodu, broj 2989, i Muslim, Knjiga o zekatu, poglavlje: Naziv sadaka se upotrebljava za svako dobro djelo, broj 1009, ovo je završetak hadisa.

ili šezdeset i nekoliko dijelova, najvredniji dio su riječi: la ilahe illellah, a najniži dio je otklanjanje neprijatnosti sa puta. I stid je dio imana.⁷⁵

8 – Adabi obavljanja nužde

* Prije samog obavljanja nužde treba se skloniti od očiju ljudi, jer se prenosi da bi Vjerovjesnik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, "kada bi htio obaviti veliku nuždu, otišao daleko da ga niko ne vidi."⁷⁶

* Ukoliko ne postoji nužnik, treba izabrati odgovarajuće mjesto i ne obavaljati ni veliku ni malu nuždu u hladu, gdje obično ljudi sjede, ni na mjestu kuda se prolazi, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Čuvajte se dva prokletstva**“, rekoše ashabi: „**Šta su dva prokletstva, Allahov Poslaniče?**“ Kaže: „**Koji obavlja nuždu na mjestu kuda ljudi**

⁷⁵ Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Dijelovi imana i najvredniji i najniži dio, broj 51.

⁷⁶ Ebu Davud, Knjiga o čistoći, Poglavlje o osamljivanju pri obavljanju nužde, broj 2.

prolaze i u hladu gdje sjede.⁷⁷ U značenju obavljanja nužde na putu i u hladu su obale rijeka i voćke koje rađaju, a o tome jasno govore hadisi od kojih je onaj u kojem Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kaže: „**Pazite da za obavljanje velike nužde za nužnik ne uzimate tri mjesta: prilaze vodi, put kojim ljudi prolaze i hlad.**”⁷⁸

* Musliman ne treba da nosi sa sobom u nužnik ništa na čemu je napisano ime Uzvišenog Allaha, kao što je Mushaf i tome slično.

* Pri ulasku u nužnik mustehab je zakoračiti lijevom nogom i proučiti:

(بسم الله، اللهم إني أعوذ بك من الخبث والخبائث)

⁷⁷ Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlje: Zabrana obavljanja nužde na putevima i u hladovima, broj 269.

⁷⁸ Ebu Davud, Knjiga o čistoći, poglavlje: Mjesta na kojima je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, zabranio da se vrši mala nužda, broj 26, i Ibn Madže, Knjiga o čistoći, poglavlje: Zabrana vršenja nužde na putu kojim ljudi prolaze, broj 328, i kaže Ibn Hadžer u knjizi Bulugul meram da je hadis slab zbog nespojenosti seneda, s tim da ga je šejh Albani u knjizi El-Irva' (1/100) ocijenio kao hasen zbog mnogo rivajeta u kojim je prenešen.

Bismillāhi, Allāhumme innī e'ūzu bike mine-l-hubusi ve-l-habā'isi! (U ime Allaha, Allahu moj utječem ti se od muških i ženskih džinna).⁷⁹

* Ne zadizati odjeću prije nego što se spusti blizu zemlje, kako se ne bi otkrilo stidno mjesto koje je obaveza pokriti koliko je moguće, jer se prenosi u vjerodostojnom hadisu u kojem El-Mugire ibn Šu'be, radijallahu 'anhu, kaže: „**Kada sam bio sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, na putovanju, rekao mi je: 'O Mugire, donesi posudu', pa sam je donio, a on se zatim udaljio sve dok se nije sakrio od mene, te je obavio nuždu.**”⁸⁰

* Pri obavljanju velike ili male nužde treba izbjegavati okretanje prednjom ili zadnjom stranom prema Kibli, jer je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: „**Prilikom obavljanju nužde ne okrećite se prednjom ili zadnjom stranom prema Kibli, okrenite se prema istoku ili zapadu**”⁸¹.⁸² Ovo

⁷⁹ Buharija, Knjiga o abdestu, poglavlje: Šta se kaže pri ulasku u nužnik, broj 142, i Muslim, Knjiga o hajzu, poglavlje: Šta se kaže pri ulasku u nužnik, broj 375.

⁸⁰ Buharija, Knjiga o namazu, poglavlje. Namaz u šamijskom ogrtaču, broj 363.

⁸¹ Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je spomenuo istok i zapad obraćajući se stanovnicima Medine, jer je Kibla u južno u odnosu na Medinu, dok u mjestima u kojima je Kibla na zapadu ili

je propis za obavljanje nužde na otvorenom prostoru, dok u zatvorenim prostorijama treba nastojati da se ne okreće prednjom i zadnjom stranom prema Kibli, a ako uradi nije grijeh.

* Pokuđeno je da se za vrijeme obavljanja nužde priča, jer je došlo u vjerodostojnom hadisu kojeg bilježi Muslim u svom Sahihu u rivajetu od Ibn Omera, radijallahu ‘anhuma, da je neki čovjek prolazio i poselamio Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kada je on obavljao malu nuždu, pa mu nije uzvratio selam.⁸³

* Prilikom potiranja ili pranja (poslije obavljene nužde) ne treba se desnom rukom potirati ili prati, niti da se njome dodiruje polni organ, jer je Allahov Posalnik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Kada neko od vas mokri, neka ne dodiruje svoj polni organ desnom rukom, i neka ne diše (puše) u posudu.**“⁸⁴

istoku ne treba se okretati u pravcu u kojem je Kibla, bilo da je to istočno ili zapadno. (op. rev.)

⁸² Buharija, Knjiga o abdestu, poglavlje: Ne okreće se prema Kibli prilikom obavljanja nužde, broj 144.

⁸³ Muslim, Knjiga o hajzu, Poglavlje o tejemmumu, broj 370.

⁸⁴ Buharija, Knjiga o abdestu, poglavlje: Pri mokrenju ne dirivati polni organ desnom rukom, broj 154.

* Dovoljna su tri kamenčića prilikom potiranja, ako nečistoća nije prekomjerna, i ne treba se potirati kostima i balegom, jer se prenosi od Selmana, radijallahu ‘anhu, da je rekao: **„Zabranio nam je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, da se za vrijeme obavljanja velike ili male nužde okrećemo prema Kibli, da se potiremo desnom rukom, da se potiremo sa manje od tri kamenčića i da se potiremo balegom (od mazgi, magaraca i sl.) i kostima.“**⁸⁵

* Bolje je oprati se vodom (nakon obavljene nužde), ukoliko je moguće, jer se od Aiše, radijallahu ‘anha, prenosi da je rekla: **„Recite svojim muževima neka se (poslije obavljene nužde) operu vodom, jer ja se stidim (tj. stidi se da im ovo kaže), uistinu, to je radio Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem.“**⁸⁶

⁸⁵ Muslim, Knjiga o čistoći, Poglavlje o potiranju poslije nužde, broj 262.

⁸⁶ Tirmizi, Knjiga o čistoći, poglavlje: Ono što je prenešeno o pranju vodom poslije nužde, broj 19, i Nesai, Knjiga o čistoći, poglavlje: Pranje vodom poslije nužde, broj 46, i kaže Tirmizi: "Hadis je hasen sahih", tako je spomenuo šejh Albani u knjizi El-Irva' (1/83), i rekao je: "Hadis je sahih".

Nakon obavljene nužde iz nužnika treba izaći desnom nogom i proučiti: (غفرانك) **Gufrāneke!** (Tražim Tvoj oprost).⁸⁷

9 – Adabi upotrebe misvaka (ili četkice za zube)

* Islam vodi računa o zdravlju čovjeka, čistoći zuba i njihovom održavanju upotrebom misvaka (ili četkice za zube), jer time se postiže čistoća usta i zadovoljstvo Uzvišenog Allaha. U tom smislu su riječi Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: **„Misvak čisti usta i Gospodar je sa njim zadovoljan.“**⁸⁸

* Mustehab je upotrebljavati misvak u određenim vremenima, kao što je nakon buđenja iz sna,

⁸⁷ Bilježi ga Buharija u knjizi El-Edebu-l-mufred, broj 693, i Ebu Davud, Knjiga o čistoći, poglavlje: Šta se kaže pri izlasku iz nužnika, broj 30, i Tirmizi, Knjiga o čistoći, poglavlje: Šta se kaže pri izlasku iz nužnika, broj 7, i Ibn Madže, Knjiga o čistoći, poglavlje: Šta se kaže pri izlasku iz nužnika, broj 300, a hadis je šejh Albani ocijenio kao vjerodostojan u knjizi El-Irva'.

⁸⁸ Buharija, Knjiga o postu, poglavlje: Postač može upotrebljavati suhi i svježi misvak, broj 27.

jer je jedna od mudrosti propisivanja upotrebe misvaka otklanjanje neprijatnih mirisa. Na ovo upućuje ono što se prenosi od Huzejfe, radijallahu ‘anhu, da je rekao: **„Kada bi se probudio iz sna, Vjerovjesnik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, bi čistio usta misvakom.“**⁸⁹

* Propisano je upotrebljavati misvak, također, prilikom ulaska u kuću, a na to upućuje ono što se prenosi od Šurejha ibn Hania, koji je rekao: **„Pitao sam Aišu, radijallahu ‘anha, šta je Vjerovjesnik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, prvo radio kada bi ušao u kuću? Odgovorila je: 'Čistio bi zube misvakom.'“**⁹⁰

* I prije uzimanja abdesta i obavljanja namaza preporučuje se upotreba misvaka, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: **„Da neću otežati svom Ummetu, naredio bih im da upotrebljavaju misvak (čiste zube) prije svakog namaza.“**⁹¹, a u predaji kod Ahmeda: **„Naredio bih im**

⁸⁹ Buharija, Knjiga o abdestu, Poglavlje o upotrebi misvaka, broj 245, i Muslim, Knjiga o čistoći, Poglavlje o upotrebi misvaka, broj 255.

⁹⁰ Muslim, Knjiga o čistoći, Poglavlje o upotrebi misvaka, broj 253.

⁹¹ Buharija, Knjiga o postu, poglavlje: Postač može upotrebljavati suhi i svježi misvak, broj 27.

da upotrebljavaju misvak (čiste zube) pri svakom uzimanju abdesta.⁹²

* Mustehabb je da misvak bude od svježeg misvak-drveta ili ono što ga mijenja od savremenih sredstava kao što je ručna ili električna četkica za zube.

10 – O odnosu prema lijepim urođenim svojstvima

* Spomenuo je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, lijepa urođena svojstva u hadisu: „**Pet je osobina neiskvarene ljudske prirode: sunećenje, odstranjivanje dlaka sa stidnog mjesta, odstranjivanje dlaka ispod pazuha, podrezivanje noktiju i potkresivanje brkova.**“⁹³

* Sunećenje je odsijecanje kožice koja prekriva glavu polnog organa. Mustehab je to učiniti sedmi dan po rođenju muškog djeteta, jer je Allahov Poslanik,

⁹² Buharija, Knjiga o postu, poglavlje: Postač može upotrebljavati suhi i svježi misvak, broj 1934, i Ahmed, u Musnedu onih koji su prenijeli mnogo hadisa, Musned Ebu Hurejre, broj 7335.

⁹³ Buharija, Knjiga o odjeći, poglavlje: Potkresivanje brkova, broj 5889, i Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlje: Prirodna urođena svojstva, broj 257, a tekst hadisa je od Buharije.

sallallahu ‘alejhi ve sellem, svoje unuke Hasana i Husejna, sinove njegove kćerke Fatime i Alije, radijallahu ‘anhuma, osunetio sedmi dan po njihovu rođenju.⁹⁴ Nema smetnje da se osuneti i kasnije sve do prije puberteta, na što upućuje hadis kojeg bilježi Ebu Davud od 'Usejmi ibn Kulejba, a on od svog oca, a njegov otac od svog oca da je došao Allahovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, i obavijestio ga da je primio islam, pa mu reče Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Odbaci sa sebe dlake nevjerstva.**“ Dodao je ravija (Ibn-Džurejdž): „Obavijestio me jedan drugi ashab da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao drugom čovjeku koji je bio sa njim (koji je primio islam): **'Odbaci sa sebe dlake nevjerstva i osuneti se.**“⁹⁵

* Puštanje brade i potkresivanje brkova je jedno od svojstava neiskvarene ljudske prirode, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Potkresujte brkove i pustite brade.**“⁹⁶ I prenešeni su

⁹⁴ Bejheki, (8/324).

⁹⁵ Ebu Davud, Knjiga o čistoći, Poglavlje o čovjeku koji primi islam pa mu se naredi da uzme gusul, broj 356, a šejh Albani je ocijenio hadis zbog mnoštva rivajeta kao hasen u knjizi El-Irva' (1/120).

⁹⁶ Buharija, Knjiga o odjeći, poglavlje: Puštanje brade, broj 5893, i Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlje: Prirodna urođena svojstva, broj 259.

drugi hadisi u formi naredbe iz koje se zaključuje da je puštanje brade vadžib, a potkresivanje brkova propisano.

* Što se tiče odstranjivanja dlaka sa stidnog mjesta, došla je naredba Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, da se one otklanjaju u hadisu: „**Pet je prirodno urođenih osobina: sunećenje, odstranjivanje dlaka sa stidnog mjesta...**“ Odstranjivanje dlaka sa stidnog mjesta se odnosi na muškarce i žene koji su dostigli pubertet.

* Musliman treba čupati dlake ispod pazuha, a ako to ne može izdržati, treba ih brijati ili odstranjivati na bilo koji bezbolan način.

* Mustehab je redovno podrezivati nokte. Pri tome je preporučljivo početi sa desnom rukom, zatim preći na lijevu, a potom podrezati nokte na nogama, i to prvo na desnoj, pa onda na lijevoj nozi, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, volio počinjati sa desnom stranom u svim prilikama⁹⁷, kao što je već spomenuto.

* Sve navedeno musliman treba činiti sa namjerom ugledanja na Allahovog Poslanika, sallallahu

⁹⁷ Buharija, Knjiga o abdestu, poglavlje: Počinjati desnom stranom pri abdestu i guslu, broj 168, i Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlje: Počinjati desnom stranom prilikom čišćenja i slično, broj 268.

‘alejhi ve sellem, kako bi za to imao nagradu postupanja po njegovom sunnetu, jer se djela mjere po njihovoj namjeri, a svakome pripada ono što naumi.

11 – Adabi spavanja

San je velika Allahova blagodat koju je podario Svojim robovima, i u tom smislu Uzvišeni kaže: ***I san vaš počinkom učinili.***⁹⁸

Spavanje ima svoje adabe o kojima treba voditi računa, a ti adabi su:

* Poslije jacije ne odgađati lijeganje u postelju, osim u posebnim slučajevima: radi sticanja znanja, razgovora sa gostom ili obaveze prema ženi, jer se od Ebu Berze, radijallahu ‘anhu, prenosi: „***Vjerovjesnik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nije volio leći prije jacije, niti razgovarati nakon što bi klanjao jaciju.***“⁹⁹

* Nastojati da se ne ide na spavanje bez abdesta, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem,

⁹⁸ En-Nebe', 9.

⁹⁹ Buharija, knjiga: Namaska vremena, poglavlje: Pokuđeno je spavati prije klanjanja jacije, broj 568, i Muslim, Knjiga o džamijama, poglavlje: Preporučljivost ranog klanjanja sabaha, broj 6311.

rekao Bera' ibn 'Azibu, radijallahu ‘anhu: „**Kada pođeš u postelju, uzmi abdest onako kako ga uzimaš za namaz.**“¹⁰⁰

* Leći na desnu stranu, u početku kada hoće spavati, naslonivši glavu na desnu ruku, a nema smetnje da se kasnije prevrne i leži na lijevoj strani, jer je Allahov, Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao Bera'u, radijallahu ‘anhu: „**Kada pođeš u postelju, uzmi abdest onako kao što ga uzimaš za namaz, a zatim leži na desnu stranu**“, a u drugom rivajetu: „**Kada pod abdestom legneš u postelju, nasloni glavu na desnu ruku.**“¹⁰¹ Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kada bi legao, stavio bi svoju ruku pod obraz, a zatim proučio:

(اللهم باسمك أموت وأحيا ..)

Allāhumme bismike emūtu ve ahjā

Allahu moj,u Tvoje ime, umirem i živim.¹⁰²

¹⁰⁰ Buahrija, Knjiga o dovama, poglavlje: Kada zanoći pod abdestom, 6311, i Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavlje: Dova pred sapavanje, broj 2710.

¹⁰¹ Ebu Davud, Knjiga o adabima, poglavlje: Šta se prouči prije spavanja, broj 547, kaže Ibn Hadžer u knjizi Fethul bari (11/113): "Sened ovog hadisa je dobar".

¹⁰² Buharija, Knjiga o dovama, poglavlje: Stavljanje ruke pod desni obraz, broj 6314.

* Ne treba ležati na stomaku (potrbuške), bilo po danu, ili po noći, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Tako leže stanovnici Džehennema.**“, a na drugom mjestu: „**Uzvišeni Allah ne voli da se leži potrbuške.**“¹⁰³

* Kada hoće leći u postelju treba je otresti, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Kada neko od vas hoće da legne u postelju, neka ivicom ogrtača tresne po postelji, jer on ne zna šta je poslije njega u nju ušlo (prašina ili gmizavci), a zatim neka prouči:**

(باسمك ربي وضعت جنبي وبك ارفعه، إن أمسكت نفسي فارحمها، وإن أرسلتها فاحفظها بما تحفظ به عبادك الصالحين)

*Bismike rabbī veda'tu džēnbī, ve bike erfe'uhu.
Fe in emsekte nefsi ferhamhā, ve in erseltehā
fahfazhā bimā tahfezu bihi ibādeke-s-sālihīn*

Allahu moj, u Tvoje ima liježem i u Tvoje ima se dižem. Allahu moj, ako mi uzmeš dušu, oprost mi, a ako je ostaviš, sačuvaj me kao što čuvaš Svoje dobre robove.“¹⁰⁴

¹⁰³ Ebu Davud, Knjiga o adabima, poglavlje: Čovjek koji leži na stomaku, broj 5040, a ovo je zadnji dio hadisa, Nevevi je ocijenio hadis vjerodostojnim u knjizi Rijadu-s-salihin, broj 818.

¹⁰⁴ Buharija, Knjiga o dovama, poglavlje 13, broj 6320, i Muslim, Knjiga o zikru i dovi, broj 714, a tekst hadisa je od Buharije.

Ili neka prouči:

(اللهم أسلمت وجهي إليك وفوضت أمري إليك، وألجأت ظهري إليك،
رغبة ورهبة إليك، لا ملجأ ومنجأ منك إلا إليك، أمنت بكتابك الذي
أنزلت، وبنبيك الذي أرسلت)

*Allāhumme eslemtu vedžhī ilejke, ve fevvedtu
emrī ilejke, eldže'tu zahrī ilejke ragbeten ve rehbeten
ilejke, la meldže' ve mendžā minke illā ilejke. Āmentu
bi kitābik-ellezi enzelte, ve bi nebijik-ellezi erselte*

Allahu moj, ja Ti predajem svoje lice, u
Tvoje ruke prepuštam svoju sudbinu, kod Tebe
sklanjam svoja leđa, iz nade u Tebe i straha od
Tebe, nema utočišta ni spasa od Tebe osim kod
Tebe. Vjerujem u Knjigu Tvoju koju Si objavio i u
Vjerovjesnika Tvoga koga Si poslao.“, i neka ovo
bude zadnje što uči.¹⁰⁵

12 – Adabi pri jedenju i pijenju

¹⁰⁵ Buharija, Knjiga o dovama, poglavlje: Kada zanoći pod
abdestom, 3311, i Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavlje: Dova
pred apavanje, broj 2710, a tekst hadisa je od Buharije.

* Hrana i piće su sredstvo koje je Allah stavio u službu čovjeku radi očuvanja zdravlja njegova tijela i da bi bio u stanju Uzvišenom Allahu činiti ibadet, ibadet koji će ga učiniti dostojnim počasti i sreće na budućem svijetu. Kaže Uzvišeni: ***O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite.***¹⁰⁶ Stavljanje jela i pića u službu čovjeka biva potpunije kada se pridržava sljedećih adaba:

* Voditi računa da hrana i piće budu lijepog i halal porijekla, i da se ostavi ono u čemu ima sumnja ili primjesa harama, jer Uzvišeni veli: ***O vjernici, jedite lijepa jela koja smo vam podarili.***¹⁰⁷ Kao što o tome govore i brojni drugi ajeti i hadisi.

* Nijetiti da jede i pije radi jačanja tijela za činjenje ibadeta Uzvišenom Allahu, kako bi bio nagrađen za ono što pojede i popije, jer mubah (uobičajeno dozvoljena) djela sa valjanim nijetom prelaze u dobra djela za koja će biti nagrađen.

* Prije jela, ukoliko nije siguran da su čiste, treba oprati ruke.

* Ako mu se hrana sviđa da jede, a ako ne sviđa da ostavi i ne traži joj mahane, postupajući po hadisu koji prenosi Ebu Hurejre, radijallahu ‘anhu, u kom

¹⁰⁶ El-Mu'minun, 51.

¹⁰⁷ El-Bekare, 172.

stoji: „Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nije nikada spominjao mahanu hrani, nego ako mu se sviđi jeo bi, a ako mu se ne sviđi onda bi ostavio.“¹⁰⁸.

* Mustehab je da jede sa gostom, ženom, djecom ili slugom, zbog riječi Allahov Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „Okupite se svi za jelom i spomenite Allahove ime, pa će vam u njemu biti bereketa.“¹⁰⁹

* Početi jelo i piće sa bismillom, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „Kada neko od vas hoće da jede, neka spomene ime Uzvišenog Allaha, a ako na početku zaboravi spomenuti ime Uzvišenog Allaha, neka prouči (kada se sjeti):

(بِسْمِ اللَّهِ أَوْلَهُ وَأَخْرَهُ)

Bismillāhi evvelehu ve āhirehu

U ime Allaha i na početku i na kraju.¹¹⁰

¹⁰⁸ Buharija, Knjiga o plemenitim djelima, poglavlje: Opis Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, broj 3563, i Muslim, Knjiga o piću, poglavlje: Hrani ne treba nalaziti mahanu, broj 2064, a tekst je od Buharije.

¹⁰⁹ Ebu Davud, Knjiga o hrani, poglavlje: Okupljanje za jelom, broj 3764, i Ibn Madže, Knjiga o hrani, poglavlje: Okupljanje za jelom, broj 3286.

¹¹⁰ Ebu Davud, Knjiga o hrani, poglavlje: Učenje bismille prije jela, broj 3767, i Tirmizi, Knjiga o hrani, poglavlje: Učenje

* Jesti ispred sebe a ne iz sredine zdjele, kao što je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao Omeru ibn Selemi, radijallahu ‘anhu: „**O mladiću, spomeni Allahovo ime, jedi desnom rukom i jedi ispred sebe.**“¹¹¹, a drugom prilikom je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Bereket se spušta na sredinu jela, zato jedite sa krajeva, a ne sa sredine.**“¹¹²

* Tokom jela dobro žvakati, a prije pranja ruku vodom mustehab je olizati zdjelu i prste, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Kada neko od vas završi sa jelom, neka ne briše prste dok ih ne obliže ili da drugome da ih obliže.**“¹¹³, i jer se od Džabira, radijallahu ‘anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, naredio da se

bismille prije jela, broj 1858, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen sahih".

¹¹¹ Buharija, Knjiga o hrani, poglavlje: Učenje bismille prije jela, i jedenje desnom rukom, broj 5376, i Muslim, Knjiga o piću, poglavlje: Adabi prilikom jedenja, broj 2022.

¹¹² Ebu Davud, Knjiga o hrani, poglavlje: Ono što je prenešeno o jedenju sa kraja zdjele, 3772, i Tirmizi, Knjiga o hrani, poglavlje: Ono što je prenešeno o pokuđenosti jedenja sa sredine zdjele, broj 1805, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen sahih".

¹¹³ Buharija, Knjiga o hrani, poglavlje: Oblizivanje prstiju, broj 5456, i Muslim, Knjiga o piću, poglavlje: Preporučljivost oblizivanja prstiju, broj 2031.

(poslije jela) obližu prsti i zdjela, dodavši još: **"Vi ne znate u kojem jelu je bereket."**¹¹⁴

* Ako od onoga što jede nešto ispadne, odstraniće ono što je prionulo i pojesti ga, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Ako nekome od vas ispadne zalogaj, neka ga uzme, sa njega ukloni ono što je prionulo i neka ga pojede, ne ostavljajući ga šejtanu.**“¹¹⁵

* Mekruh je puhati u vruću hranu i puhati u vodu dok pije, a ako želi predahnuti da predahne van posude, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, u hadisu kojeg prenosi Enes, radijallahu ‘anhu „**zabranio da se puše ili diše u piće.**“¹¹⁶

* Izbjegavati prejedanje, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Sin Ademov nije napunio goru posudu od stomaka, dovoljno mu je nekoliko zalogaja da svoju kičmu održi uspravnom, a ako je neizbježno, neka onda jedna trećina bude**

¹¹⁴ Muslim, Knjiga o piću, poglavlje: Preporučljivost oblizivanja prstiju, broj 2033, hadis je prenesen različitim riječima.

¹¹⁵ Muslim, a on je dio prethodnog hadisa.

¹¹⁶ Tirmizi, Knjiga o piću, poglavlje: Ono što je prenešeno o pokudenosti puhanja u piće, broj 1887.

za hranu, jedna trećina za piće i jedna trećina za zrak.¹¹⁷

* Kada se napije mlijeka, da prouči:
(اللهم بارك لنا فيما رزقتنا وزدنا منه)

Allāhumme bārik lenā fīmā rezaktenā ve zidnā minhu

Allahu moj, podari nam bereket u onome čime si nas opskrbio i povećaj.¹¹⁸

* A ako kod nekog iftari, proučiće:
(أفطر عندكم الصائمون، وأكل طعامكم الأبرار، وصلت عليكم الملائكة..)

Eftare 'indekumu-s-sā'imūn, ve ekele ta'amekumu-l-ebrār, ve sallet 'alejkumu-l-melā'iketu

Postaći kod vas iftarili, vašu hranu jeli odabrani i blagosiljali vas melec.¹¹⁹

¹¹⁷ Tirmizi, Knjiga o zuhdu, poglavlje: Ono što je prenešeno o pokuđenosti prejedanja, broj 2380, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen sahih", a šejh Albani je hadis ocijenio kao vjerodostojan u knjizi *El-Irva'* (7/41-43).

¹¹⁸ Ebu Davud, Knjiga o piću, poglavlje: Šta se prouči kada se pije mlijeko, broj 3730, i Tirmizi, Knjiga o dovama, poglavlje: Šta se prouči kada se nešto pojede, broj 3455, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je sahih".

¹¹⁹ Ebu Davud, Knjiga o hrani, poglavlje: Ono što je prenešeno o dovljenju za vlasnika hrane, broj 3854, njegov sened je sahih, kao što kaže Nevevi u knjizi *Rijadu-s-salihin*, str. 384-385, i u knjizi *El-Ezkar*, str. 284.

* Završiti jelo sa zahvalom Uzvišenom Allahu, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Ko nakon jela kaže:**

(الحمد لله الذي أطعمني هذا، ورزقنيه من غير حول مني ولا قوة)

Elhamdu lillāhillezi at'ameni hāzā ve rezekanīhi min gajri haulin minnī ve lā kuvvetin

Hvala Allahu koji me je ovim nahranio i opskrbio, bez moje snage i moći), biće mu oprošteni ranije učinjeni grijesi.¹²⁰

13 – Adabi odijevanja

* Odijevanje je zaštita i ukras koje je Uzvišeni Allah naredio riječima: *O sinovi Ademovi, dali smo vam odjeću koja će pokrivati stidna mjesta vaša, a i raskošna odijela, ali odjeća čednosti to je ono najbolje.*¹²¹

* Musliman treba nastojati da se lijepo i pristojno odijeva, da ne oblači osim ono što mu je

¹²⁰ Ebu Davud, Knjiga o odjeći, poglavlje: (1), broj 4023, i Tirmizi, Knjiga o dovama, poglavlje: Šta se prouči nakon jela, broj 3458, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen garib", a šejh Albani je hadis ocijenio kao hasen u knjizi El-Irva' (4/47-78).

¹²¹ El-A'raf, 26.

dozvoljeno i da izbjegava ono što je zabranjeno, kao što je oblačenje svile i nošenje zlata, jer ovo dvoje je zabranjeno muškarcima. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je, uzevši svilu u desnu ruku, a zlato u lijevu, rekao: „**Ovo dvoje je zabranjeno muškarcima mog ummeta.**“¹²²

* Ne treba nositi odjeću, pantalone ili ogrtač (mantil) duži od članaka na nozi, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Allah neće gledati u onoga ko iz oholosti pusti da se za njim vuče odjeća.**“¹²³, a u drugom hadisu kaže: „**Sve što je od odjeće ispod članaka, gorjet će u Vatri.**“¹²⁴ Međutim, žena muslimanka se u ovome razlikuje od muškarca, ona treba nositi dugu haljinu tako da prekrije svoja stopala i sa glave spustiti veo kako bi prekrila vrat i grudi, jer Uzvišeni veli: ***O vjerovjesniče, reci ženama***

¹²² Ebu Davud, Knjiga o odijevanju, Poglavlje o propisu nošenja svile ženama, broj 4057, i Nesai, Knjiga o odijevanju, poglavlje: Zabrana nošenja zlata muškarcima, broj 5159-5162.

¹²³ Buharija, Knjiga o odijevanju, poglavlje: Ko pusti da se za njim vuče ogrtač bez oholosti, broj 5784, i Muslim, Knjiga o odijevanju, poglavlje: Zabrana puštanja odjeće da se vuče iz oholosti, broj 2085, a tekst hadisa je od Buharije.

¹²⁴ Buharija, Knjiga o odijevanju, poglavlje: Sve što je ispod članaka gorjet će u vatri, broj 5787.

*svojim, i kćerkama svojim, i ženama vjernika neka spuste haljine svoje niza se.*¹²⁵

* Muškarac i žena trebaju izbjegavati da oponašaju jedno drugog, pa tako ne treba muškarac oblačiti žensku odjeću, niti žena mušku, zbog hadisa u kojem stoji: „**Prokleo je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, muškarca koji oblači žensku odjeću i ženu koja oblači mušku odjeću.**“¹²⁶, i drugog vjerodostojnog hadisa: „**Prokleo je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, muškarce koji oponašaju žene i žene koje oponašaju muškarce.**“¹²⁷

* Sunnet je pri oblačenju da se počne sa desnom stranom, jer se od Aiše, radijallahu ‘anha, prenosi da je rekla: „**Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je volio u svemu početi sa desnom stranom, pa i u čišćenju, češljanju i obuvanju.**“¹²⁸

¹²⁵ El-Ahزاب, 59.

¹²⁶ Ebu Davud, Knjiga o odijevanju, poglavlje: Odjeća žena, broj 498, a hadis su ocijenili vjerodostojnim Ibn Hibban, broj 5751-5752, i Hakim (4/194).

¹²⁷ Buharija, Knjiga o odijevanju, poglavlje: Muškarci koji oponašaju žene, broj 5885.

¹²⁸ Buharija, Knjiga o abdestu, poglavlje: Počinjati desnom stranom pri abdestu i guslu, broj 168, i Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlje: Počinjati desnom stranom prilikom čišćenja i slično, broj 268, a tekst hadisa je od Buharije.

* Od sunneta je, kada obuče novo odijelo, turban ili bilo šta drugo od nove odjeće, proučiti sljedeću dovu:

(اللهم لك الحمد أنت كسوتنيه، أسألك خيره، وخير ما صنع له، وأعوذ بك من شره، وشر ما صنع له)

Allāhumme leke-l-hamdu, ente kesevtenīhi, es'eluke hajrehu ve hajre mā suni'a lehu, ve e'ūzu bike min šerrihi ve šerri mā suni'a lehu

Allahu moj, Tebi pripada svaka hvala, jer Ti si me njome obukao. Molim Te za dobro u njoj i dobro u onome od čega je napravljena, a utječem Ti se od zla u njoj i zla onoga od čega je napravljena.¹²⁹

14 – Propisi klanjanja istihare

Za sve što čovjek namjerava raditi ili ostaviti, od onog što je dozvoljeno da se uradi ili ostavi (a ne onog što je zabranjeno ili naređeno), sunnet je klanjati istiharu-namaz, koja ima dva rekata i završi se učenjem posebne dove. U toj dovi vjernik, slijedeći riječi Uzvišenog: ***Pomozite sebi strpljenjem i molitvom, a to***

¹²⁹ Tirmizi, Knjiga o odijevanju, poglavlje: Šta se kaže kada se obuče nova odjeća, broj 1767, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen garib sahih", a šejh Albani je hadis ocijenio kao vjerodostojan.

*je zaista, teško, osim poslušnima.*¹³⁰, priznaje svoju slabost i neznanje, moli Allaha da mu da ispravnu odluku i da mu olakša, moli Ga da mu odredi ono što je dobro za njega i na dunjaluku i na Ahiretu, i dovi da Allah odbije i udalji od njega štetne posljedice na ovom i onom svijetu.

Način klanjanja istihare-namaza je opisan u hadisu kojeg prenosi Džabir ibn Abdullah, radijallahu ‘anhuma, u kom kaže: „**Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nas je učio istihari kod svih odluka kao što nas je poučavao kur'anskim surama, rekao bi: 'Kada neko od vas namjerava da se odluči za neku važnu stvar, neka klanja dva rekata nafilu, a zatim prouči:**

(اللهم إني أستخيرك بعلمك، وأستقدرك بقدرتك، وأسألك من فضلك العظيم، فإنك تقدر ولا أقدر، وتعلم ولا أعلم، وأنت علام الغيوب، اللهم إن كنت تعلم أن هذا الأمر خير لي، في ديني ومعاشي وعاقبة أمري، أو قال: عاجل أمري وآجله، فاقدره لي ويسره لي، ثم بارك لي فيه، وإن كنت تعلم أن هذا الأمر شر لي، في ديني ومعاشي وعاقبة أمري، أو قال: في عاجل أمري وآجله، فاصرفه عني واصرفني عنه، واقدر لي الخير حيث كان، ثم رضني به)

¹³⁰ El-Bekare, 45.

Allāhumme, innī estehīruke bi 'ilmike ve estakdiruke bi kudretike, ve es'eluke min fadlike-l-azīmi, fe inneke takdiru ve la akdiru, ve ta'lemu ve la e'alemu, ve ente 'allāmul-gujūb! Allāhumme in kunte ta'lemu enne hāzel-emre hajrun lī fī dīnī ve me'ašī ve 'ākibeti emrī', ili je rekao: 'Ādžili emrī ve ādžilihi', fakdirhu lī ve jessirhu lī summe barik lī fihi, ve in kunte t'alemu enne hazel-emre šerrun lī fī dini ve me'aši ve 'akibeti emri, ili je rekao: fī 'adžili emri ve adžilihi' fasrifhu 'anni vasrifni 'anhu vakdir lije-l-hajre hajsu kane, summe raddini bihi

'Allahu moj, iz Tvog znanja, daj mi pravilnu odluku, tražim od Tvoje Svemoći, i molim iz Tvoje dobrote, jer Ti odlučuješ a ne ja, i Ti znaš a ja ne znam, i Ti si poznavalac svih tajni. Allahu moj, ako je ova stvar dobra za mene, za moju vjeru i život, i ima dobre posljedice na oba svijeta, odredi mi je, olakšaj i bereket mi daj u njoj. A ako je ova stvar štetna po moju vjeru i život, i ako su joj posljedice loše na ovom i onom svijetu, odbij je od mene, i odbij mene od nje, i odredi mi dobro gdje god bilo, i

učini me zadovoljnim njime kako god da bude.', i onda treba spomeniti svoju potrebu (odluku)."¹³¹

15 – Adabi pri putovanju

Islam je propisao neke propise vezane za putovanje koji pomažu i olakšavaju tegobu puta.

* Pa tako, ko namjerava putovati iz jednog mjesta u drugo da bi obavio neku potrebu, potražiće poštene i dobre pratiocce koji će s njim putovati, jer nije pohvalno da putuje sam zbog riječi Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: **„Jedan jahač (putnik) je jedan šejtan, dvojica su dva šejtana, a trojica su družina.“**¹³²

¹³¹ Buharija, Knjiga o noćnom namazu, poglavlje: Ono što je prenešeno o klanjanju dobrovoljnih namaza dva po dva rekata, broj 1166.

¹³² Ebu Davud, Knjiga o džihadu, Poglavlje o čovjeku koji sam putuje, broj 2607, i Tirmizi, Knjiga o džihadu, poglavlje: Ono što je prenešeno o pokudenosti da čovjek sam putuje, broj 1674, i kaže

* Prije kretanja na put treba klanjati istiharu namaz, jer je na to posticao Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem. (O ovome je bilo govora u prethodnoj lekciji.)

* Od sunneta je da družina koja zajedno putuje izabere, između sebe, jednog od njih za emira (vođu) koji će ih predvoditi, uz prethodno savjetovanje, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Kada trojica krenu na put, neka jednoga između sebe odrede za vođu.**“¹³³

* Kada uzjaše na jahalicu (ili sjedne u prevozno sredstvo) treba proučiti dovu za putovanje, jer Ibn Omer, radijallahu ‘anhuma, prenosi da Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kada bi krenuo na putovanje i uzjahao devu, tri puta bi izgovorio Allahu ekber, a zatim proučio:

(سبحان الذي سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين وإنا إلى ربنا لمنقلبون، اللهم إنا نسألك في سفرنا هذا البر والتقوى ومن العمل ما ترضى، اللهم هون علينا سفرنا هذا واطوِ عنا بعده، اللهم أنت الصاحب في السفر، والخليفة في الأهل، اللهم إني أعوذ بك من وعاء السفر، وكآبة المنظر،

Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen", a Nevevi je hadis ocijenio vjerodostojnim u knjizi Rijadu-s-salihin, str. 317.

¹³³ Ebu Davud, Knjiga o džihadu, Poglavlje o musafirima koji jednog od njih odrede za emira, broj 2608, a šejh Albani je rekao da je hadis hasen sahih.

وسوء المقلب في المال والأهل، وإذا رجع قالهن وزاد فيهن، أيبون،
تانبون، عابدون، لربنا حامدون)

*Subhānellezi sehhare lenā hāzā ve mā kunnā
lehu mukrinīn, ve innā ilā rabbīnā le munkalībūn!
Allāhumme innī es'eluke fī seferīnā hāzā el-birre ve-t-
takvā ve mine-l-'ameli mā terdā! Allāhumme hevvin
'alejnā seferenā hāzā vatvi 'annā bu'dehu!
Allāhumme ente-s-sāhibu fis-seferi ve-l-halīfetu fī-l-
ehl! Allāhumme innī e'ūzu bike min va'sā'is-seferi ve
ke'ābeti-l-menzari ve sū'i-l-munkalebi fil-māli ve-l-
ehli!*

Slavljen neka je Onaj koji je dao da nam ovo
služi, mi to sami ne bismo mogli postići. Mi ćemo se
sigurno Gospodaru svome vratiti! Allahu moj, na
ovom našem putu molim Te za dobročinstvo,
bogobožnost i djela sa kojima ćeš Ti biti
zadovoljan! Allahu moj, olakšaj nam ovaj naš put i
skrati nam njegovu udaljenost! Allahu moj, Ti si
prijatelj na putu i Čuvar porodice! Allahu moj,
utječem ti se od teškog puta, sjetnih prizora i ružnih
scena u imetku i porodici, kada se vratimo.

* A kada bi se vratio sa puta proučio bi ovo isto
i još dodao: *Ajibune, taibune, 'aidune li rabbina
hamidun!*

Vraćamo se: kajući se Allahu, robujući i zahvaljujući našem Gospodaru.¹³⁴

* Mustehab je putniku skratiti namaz sa četiri rakata na dva rekata, jer Uzvišeni veli: ***Nije vam grijeh da namaz na putovanju skratite.***¹³⁵

* Ženi nije dozvoljeno putovati osim sa mahremom, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Ženi koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan nije dozvoljeno putovati koliko je dan i noć hoda, osim sa njenim mahremom.**“¹³⁶

* Ženin mahrem je onaj muškarac za koga je zauvijek zabranjeno da se uda, a to su:

- zbog rodbinske veze: njen otac, brat, sin, amidža, daidža i djed po majci i ocu,
- zbog taštinstva: otac njenog muža i muž njene majke, sin njenog muža, muž njene kćerke a i muž je mahrem,
- zbog srodstva po mlijeku: njen brat po mlijeku, njen otac po mlijeku, ... i svako ko je zabranjen po rodbinskoj vezi zabranjen je i po mlijeku.

¹³⁴ Muslim, Knjiga o hadžu, poglavlje: Preporučljivost zikrenja kada uzjaše jahalicu, broj 1342.

¹³⁵ En-Nisa, 101.

¹³⁶ Muslim, Knjiga o hadžu, poglavlje: Žena treba putovati sa mahremom, broj 1339.

16 – Adabi prema roditeljima

Islam je uzdigao roditelje do stepena kojeg čovječanstvo nije poznavalo. Obavezu dobročinstva i pažnje prema roditeljima Uzvišeni je stavio odmah iza obaveze vjerovanja u Njega, subhānehu, i obaveze da se samo On obožava i da se samo Njemu ibadet čini. U tom smislu Uzvišeni kaže: ***I Allaha obožavajte i nikoga Njemu ne pridružujte, a roditeljima dobročinstvo činite.***¹³⁷

* Jedno od najdražih djela Uzvišenom Allahu je dobročinstvo i pažnja prema roditeljima. Abdullah ibn Mes'ud, radijallahu ‘anhu, je rekao: „**Upitao sam Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: 'Koje je Allahu djelo najdraže?', rekao je: 'Namaz u njegovo vrijeme.' 'A koje onda?' – upitao sam, pa mi je rekao: 'Dobročinstva prema roditeljima.' Rekao sam: 'A koje onda?' 'Borba na Allahovom putu' – odgovorio je.**“¹³⁸

¹³⁷ En-Nisa, 36.

¹³⁸ Buharija, Knjiga o adabima, poglavlje: Dobročinstva prema roditeljima i održavanje rodbinskih veza, broj 5970, i Muslim,

* Mudri Zakonodavac poziva na pridržavanje pravila lijepog odnosa prema roditeljima u svim stanjima i okolnostima: naređuje pokornost njihovim naredbama bez uzrujavanja i srdžbe, pa čak ne reći im ni "uh", podstiče na poniznost prema njima i pažljivost i blagost u ophođenju sa njima daleko od oholosti. U tom smislu veli Uzvišeni: ***Gospodar tvoj zapovjeda da samo Njega obožavate i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni: 'Uh' – i ne podvikuj na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim. Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: 'Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!'***¹³⁹

* Obaveza je činiti dobročinstvo prema roditeljima riječima i djelom, pri uzimanju i davanju, davati im prednost nad samim sobom i suprugom, njihovu naredbu i zahtjev stavljati ispred i ulagati trud u onome što ih čini zadovoljnim, a nije grijeh prema Allahu iako nisu muslimani. Kaže Uzvišeni: ***A ako te budu nagovarali da drugog Meni ravnim smatraš, onoga o kome ništa ne znaš, ti ih ne slušaj i prema njima se, na ovom svijetu, velikodušno ponašaj.***¹⁴⁰

Knjiga o imanu, poglavlje: Vjerovanje u Allaha je najbolje djelo, broj 85, a tekst hadisa je od Buharije.

¹³⁹ El-Isra', 23-24.

¹⁴⁰ Lukman, 15.

* Treba posebno voditi računa o roditeljima kada dožive starost, pažljivo se ophoditi prema njima, unositi radost u njihova srca i izdržavati ih, ako za to ima potrebe.

U tom smislu Uzvišeni kaže: ***Pitaju te kome će udljelivati. Reci: „Imetak koji udjeljujete neka pripadne roditeljima, i rođacima, i siromasima, i putnicima-namjernicima; a za dobro koje učinite Allah sigurno zna.“***¹⁴¹

* Djeca koja vode brigu o svojim roditeljima obavezna su, ako žele putovati, tražiti dozvolu od njih prije putovanja, i tražiti saglasnost čak i kada žele ići u džihad na Allahovom putu, ukoliko džihad nije fard ajn¹⁴², jer moguće je da roditelje treba služiti ili imaju potrebu za određenom njegom koju oni sami ne mogu vršiti bez pomoći djeteta.

* Majci treba posvetiti naročitu pažnju u dobročinstvu kao nagradu za njenu njegu i odgoj djece, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kada je bio upitan od nekog čovjeka, ko je najpreči da prema njemu lijepo postupa, rekao: „**Tvoja majka.**“ Reče: „**A ko onda?**“ – odgovorio je: „**Tvoja majka.**“ Pa upitan: „**A ko onda?**“ – odgovorio je: „**Tvoja majka.**“

¹⁴¹ El-Bekare, 215.

¹⁴² fard ajn – je stroga dužnost koju mora izvršiti svaki vjernik

Upitan: „A ko onda?“ – odgovorio je: „Tvoj otac.“¹⁴³

* U dobročinstvo i pažnju prema roditeljima se ubraja i upućivanje dove Allahu za njih poslije njihove smrti, pažnja prema njihovim prijateljima i izvršenje njihovih oporuka, jer Uzvišeni veli: ***I reci: „Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njeovali.“***¹⁴⁴ I jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**U najbolju vrstu dobročinstva spada da čovjek poslije svoga oca pazi na njegove prijatelje.**“¹⁴⁵

17 – Adabi prema djeci

Uzvišeni Allah je ukorijenio u srce roditelja mnogo velikodušnih emocija prema svojoj djeci, poput

¹⁴³ Buharija, Knjiga o adabima, poglavlje: Ko je najpreči da se prema njemu lijepo postupa, broj 5971, i Muslim, Knjiga o dobročinstvu prema roditeljima i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Dobročinstvo prema roditeljima, broj 2548.

¹⁴⁴ El-Isra', 24.

¹⁴⁵ Muslim, Knjiga o dobročinstvu prema roditeljima i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Vrijednost pažnje prema prijateljima oca, broj 2552.

milosti, sažaljenja i blagosti. Ova plemenita osjećanja pomažu u odgoju djece, njihovoj pripremi za život i formiranju ličnosti, daju najbolje rezultate i ostavljaju najveći uticaj.

Naša blistava vjera je duboko urezala u srca roditelja milost prema djeci, u tom smislu se prenosi da je Ebu Hurejre, radijallahu ‘anhu, rekao: „**Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je poljubio Hasana sina Alijinog, a El-Akra'e ibn Habis et-Temimi je sjedio kod njega, pa reče El-Akra'e: 'Imam desetero djece, nisam nijedno od njih poljubio.'** A Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ga pogleda pa reče: **'Ko nije milostiv neće mu se smilovati.'**“¹⁴⁶

* Pravo djeteta kod svoga roditelja je da mu izabere lijepo ime, a najbolja imena su Abdullah i Abdurrahman, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Zaista, najdraža imena Allahu su Abdullah i Abdurrahman.**“¹⁴⁷ Također, roditelji trebaju izbjegavati da svojoj djeci nadijevaju ružna

¹⁴⁶ Buharija, Knjiga o adabima, poglavlje: Milost prema djetetu i ljubljenje djeteta, broj 5997, i Muslim, Knjiga o vrlinama, poglavlje: Milost Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, prema djeci, broj 2318, a tekst hadisa je od Buharije.

¹⁴⁷ Muslim, Knjiga o adabima, poglavlje: Zabrana davanja nadimka Ebu-Kasim, broj 2132.

imena, jer prenosi Aiša, radijallahu ‘anha, da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, mijenjao ružna imena.¹⁴⁸

* Od sunneta je da roditelj zakolje akiku novorođenčetu, dvije ovce muškom djetetu a jednu ženskom, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Dječaku se kolje akika, pa prolite za njega krv.**“¹⁴⁹

* Roditelji trebaju voditi računa o islamskom odgoju svoje djece, njihovom podizanju na plemenitim svojstvima i izazivanja osjećaja odvratnosti prema prezrenim osobinama.

* Od prvih stvari sa kojima trebaju početi roditelji je navikavanje djece na obavljanje namaza, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Naređujte vašoj djeci od sedme godine da klanjaju, a od desete godine na namaz ih silom nagonite, i razdvojite ih u postelji.**“¹⁵⁰

¹⁴⁸ Tirmizi, Knjiga o adabima, poglavlje: Ono što je prenešeno o mijenjanju imena, broj 2839.

¹⁴⁹ Buharijam Knjiga o akiki, poglavlje: Otklanjanje neprijatnosti od dječaka, broj 5472.

¹⁵⁰ Ebu Davud, Knjiga o namazu, poglavlje: Kada se naređuje dječaku da klanja, broj 495-496, a šejh Alabani je, u knjizi El-Irva', ocijenio hadis kao vjerodostojan na osnovu drugih rivajeta, (1/266-267).

* Zatim, trebaju poučavati djecu plemenitom Kur'anu i šerijatskim znanostima, i odgajati ih na bogobožnosti i čednosti, kako bi bili valjana čeljad koja dove za svoje roditelje poslije njihove smrti. Rekao je Uzvišeni: ***O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od Vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti, i o kojoj će se meleki strogi i snažni brinuti, koji se onome što im Allah zapovijedi neće opirati, i koji će ono što im se naredi izvršiti.***¹⁵¹

* Neophodno je upozoriti djecu na opasnosti loših navika, kao što je: pušenje, varanje, obmanjivanje, i slično, kako bi bili daleko od njih. S druge strane, roditelji trebaju biti lijep primjer u praktikovanju moralnih vrijednosti. Na primjer, primjenjivati osobinu pravednosti prema djeci, ne treba izdvajati jednu djecu nad drugom prilikom davanja poklona, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Bojte se Allaha i budite pravedni prema djeci.**“¹⁵² Pa tako, roditelji trebaju biti lijep praktični primjer svojoj djeci i u ostalim stvarima života, uz nadzor i usmjeravanje.

¹⁵¹ Et-Tahrim, 6.

¹⁵² Muslim, Knjiga o poklonima, poglavlje: Pokudenost izdvajanja neke djece prilikom davanja poklona, broj 1623.

18 – Adabi prema bračnom drugu

Uzvišeni Allah je Svojim robovima milost podario time što im je od njihove vrste stvorio žene da se uz njih smire i da im radost donese. Rekao je Uzvišeni: *Allah za vas stvara žene od vaše vrste, a od žena vaših daje vam sinove i unuke, i ukusna jela vam daje. Pa zašto u laž oni vjeruju, a Allahove blagodati poriču.*¹⁵³ A u drugom ajetu, veli: *I jedan od dokaza Njegovih je to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite.*¹⁵⁴

Pošto je brak smiraj za dušu i čuvar potomstva, islam je odredio svakom bračnom drugu prava i dužnosti jednog prema drugom, i propisao je adabe kojima treba da se okiti svaki od njih. U tom smislu, Uzvišeni kaže: *One imaju isto toliko prava koliko i dužnosti, prema zakonu.*¹⁵⁵ Neka od ovih prava su:

Prvo: dužnosti muža prema ženi:

¹⁵³ En-Nahl, 72.

¹⁵⁴ Er-Rum, 21.

¹⁵⁵ El-Bekare, 228.

* Davanje mehra (vjenčanog dara), a to je šart (uvjet) za sklapanje braka, jer Uzvišeni veli: ***I draga srca ženama vjenčane darove njihove podajte.***¹⁵⁶

* Hraniti i odijevati ženu i njenu djecu, shodno bogastvu i mogućnosti, jer Uzvišeni veli: ***Neka imućan prema bogastvu svome troši, a onaj koji je u oskudici – prema tome koliko mu je Allah dao.***¹⁵⁷ I Kaže Uzvišeni: ***Otac djeteta je dužan da ih prema svojoj mogućnosti hrani i odijeva.***¹⁵⁸

* Također, da njoj i njenoj djeci obezbjedi prikladan stan, jer Uzvišeni kaže: ***Njih ostavite da stanuju tamo gdje i vi stanujete, prema svojim mogućnostima.***¹⁵⁹

* Ukoliko ne zna, podučiti je osnovnim ućanjima vjere, zahtijevati od nje da obavlja namaze i vrši sve vrste pokornosti, zabraniti joj da se otkriva, nepropisno oblači, miješa sa muškarcima koji joj nisu mahremi i da radi bilo šta što je zabranjeno, jer Uzvišeni Allah veli: ***O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od Vatre.***¹⁶⁰

¹⁵⁶ En-Nisa, 4.

¹⁵⁷ Et-Talak, 7.

¹⁵⁸ El-Bekare, 233.

¹⁵⁹ Et-Tahrim, 6.

¹⁶⁰ Et-Tahrim, 6.

* Da joj ne nanosi nikakvu štetu, zbog općeg značenja riječi Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Nema štete ni uzvraćanja štetom.**“¹⁶¹

* Pravedno postupati sa ženama (ukoliko je oženjen sa više žena) u hrani, piću, odjeći, stanu i rasporedu noćenja u njihovim posteljama, a ako nije u stanju da pravedno postupi, propisano je da se ograniči na jednu ženu, jer Uzvišeni veli: **A ako strahujete da nećete pravedni biti, onda samo sa jednom.**¹⁶²

* Lijepo prema njoj postupati, pridržavajući se riječi Uzvišenog: **S njima lijepo živite.**¹⁶³ I odgajati je postepeno, kao što je došlo u Kur'anu i Sunnetu. Čija žena postane neposlušna, muž treba da je posavjetuje, to jest, podsjeti je da se treba Allaha bojati, spomene joj obavezu poslušnosti mužu, te grijeh koji stiže svojim suprostavljanjem, spadanje obaveze izdržavanja i odijevanja koji je snalaze ako ustraje u nepokornosti, i da je podsjeti da mu je dozvoljeno da se od nje u postelji rastavi, i da pribjegne udaranju. Dokaz svega navedenog su riječi Uzvišenog: **A onih čijih se neposlušnosti pribojavate, vi posavjetujte, a onda se**

¹⁶¹ Malik u svom Muvtt'u, Knjiga o suđenju, poglavlje: Suđenje u općekorisnom dobru, broj 36.

¹⁶² En-Nisa, 3.

¹⁶³ En-Nisa, 19.

od njih u postelji rastavite, pa ih i udarite.¹⁶⁴ Pa ako se ne popravi, odvojiće se od nje u postelji, a ako ni to ne pomogne, pribjeći će i udaranju, s tim da joj ne nanese tešku povredu niti da je udara po licu.

* Ne treba se odvajati iz ženine postelje više od četiri mjeseca.

* Prilikom prilaska žena se treba pridržavati islamskih adaba

* Nije čovjeku dozvoljeno da polno opći u njenu stražnjicu, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Proklet je onaj ko polno opći sa svojom ženom u njenu stražnjicu.**“¹⁶⁵

* Također, nije dozvoljeno da polno opći sa ženom kada je je u stanju hajza, na što ukazuju riječi Uzvišenog: ***I pitaju te o mjesečnom pranju. Reci: „To je neprijatnost.“ Zato ne općite sa ženama za vrijeme mjesečnog pranja, i ne prilazite im dok se ne okupaju. A kada se okupaju, onda im prilazite onako kako vam je Allah naredio.***¹⁶⁶

* Čuva njenu tajnu i ne spominje je pred drugima, kao što i ona ne treba da otkriva njegovu tajnu, postupajući po riječima Allahovog Poslanika,

¹⁶⁴ En-Nisa, 34.

¹⁶⁵ Ebu Davud, Knjiga o braku, Poglavlje o općim pitanjima braka, broj 2162.

¹⁶⁶ El-Bekare, 222.

sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Među najgorim ljudima, kod Allaha na Sudnjem danu, biće onaj kome se povjeri njegova žena (ili priđe svojoj ženi), a zatim razotkrije njenu tajnu.**“¹⁶⁷

Da oba bračna druga vrše odgoj djece, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Svi ste vi pastiri i svi ćete biti pitani za svoje stado. Vladar je pastir i biće pitan za svoje stado. Muškarac je pastir u svojoj porodici i biće pitan o svom stadu. Žena je pastirica u kući njenog muža i biće pitana o svom stadu.**“¹⁶⁸

Drugo: dužnosti žene prema mužu

Žena prema svome mužu dužna je sljedeće:

* Pokoravati mu se, osim u slučaju ako bi to bila nepokornost prema Uzvišenom Allahu, čuvati čast i obraz muža, kako u njegovom prisustvu tako i u odsustvu, voditi brigu o njegovom imetku, uzimajući u obzir da muškarci vode brigu o ženama.

* Također, da vodi računa o njegovom djetetu i ostalim kućnim poslovima. Na sve ovo upućuju riječi Uzvišenog: ***Muškarci vode brigu o ženama zato što je***

¹⁶⁷ Muslim, Knjiga o braku, poglavlje: Zabrana otkrivanja ženine tajne, broj 1437.

¹⁶⁸ Buharija, Knjiga o džuma-namazu, poglavlje: Džuma u selima i gradovima, broj 893.

Allah dao prednost jednima nad drugima i zato što oni troše imetke svoje. Zbog toga su čestite žene poslušne i za vrijeme muževljeva odsustva vode brigu o onome o čemu treba da vode brigu, jer i Allah njih štiti.¹⁶⁹ I hadis Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Žena je pastirica u kući njenog muža i biće pitana o svom stadu.**“¹⁷⁰

* Boraviti u kući svoga muža i iz nje izlaziti samo sa njegovim znanjem i dozvolom, obarati pogled, govoriti spuštenim glasom, čuvati ruke od nevaljalih djela, jezik od bestidna govora i prostakluka i biti učtiva i pažljiva prema muževim rođacima, na što ukazuju riječi Uzvišenog: ***A reci vjernicama neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim, i neka ne dozvole da se od ukrasa njihovih vidi išta osim onoga što je ionako spoljašnje.***¹⁷¹

* Lijepo prema njemu postupati, pridržavajući se riječi Uzvišenog: ***One imaju isto toliko prava koliko i dužnosti, prema zakonu – samo, muževi imaju***

¹⁶⁹ En-Nisa, 34.

¹⁷⁰ Buharija, Knjiga o džuma-namazu, poglavlje: Džuma u selima i gradovima, broj 853, i Muslim, Knjiga o upravi, poglavlje: Vrijednost pravednog imama, broj 1829, u sklopu dugog hadisa, a tekst hadisa je od Buharije.

¹⁷¹ En-Nur, 31.

prednost pred njima za jedan stepen.¹⁷² Biti nježna prema njemu, riječju, djelom i u zabavi.

* Ne odbijati muža u postelji, kada želi da joj priđe, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Kada žena zanoći odvojivši se od muža u postelji, proklinju je melec i sve dok ne svane.**“¹⁷³ Žena treba da se uljepša svome mužu kao što i on treba za nju da se uljepša.

19 – Adabi prema rodacima

* Održavanje rodbinskih veza je djelo sa kojim je Uzvišeni Allah zadovoljan i za koje daje nagradu na ahiretu, kao što je ono uzrok povećanja nafake i imetka na dunjaluku. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Ko voli da mu se poveća opskrba i produži život neka održava rodbinske veza.**“¹⁷⁴ Pod

¹⁷² El-Bekare, 228.

¹⁷³ Muslim, Knjiga o braku, poglavlje: Zabrana odbijanja muža u postelji, broj 1436.

¹⁷⁴ Buharija, knjiga: Knjiga o adabima, poglavlje: Kome se poveća opskrba održavanjem rodbinskih veza, broj 5986, i Muslim, Knjiga

rodbinskim vezama se podrazumijeva srodstvo po porijeklu i po taštinstvu. Obaveza muslimana prema rođacima je: činiti im dobročinstvo, biti milostiv, blago postupati prema slabim od njih, udjeljivati siromašnom, ukazati počast bogatom, običi bolesnog, voditi računa o njihovom stanju i čuvati se prekidanja veza sa njima, čak i ako oni prekinu, jer u tome je stroga prijetnja – zabrana ulaska u Džennet, jer je prenešeno od Džubejra ibn Mut'ima, radijallahu 'anhu, da je čuo Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da je rekao: „**Neće ući u Džennet onaj ko kida rodbinske veze.**“¹⁷⁵

* Ako je rođak komšija, njegovo pravo je jače od onog koji nije komšija, jer on ima pravo komšiluka i pravo srodstva. U tom smislu Uzvišeni veli: ***I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima, i siročadi, i siromašnima, i komšijama bližnjim, i komšijama daljnjim.***¹⁷⁶ Zbog toga se daje prednost u pravu izdržavanja bližnjem u odnosu na daljnjeg, pa bliži

o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Održavanje rodbinskih veza, broj 2557.

¹⁷⁵ Buharija, Knjiga o adabima, poglavlje: Grijeh kidanja rodbinskih veza, broj 5984, i Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Održavanje rodbinskih veza i zabrana njihovog kidanja, broj 2556.

¹⁷⁶ En-Nisa, 36.

rođak ima veće pravo nego daljnji. Rekao je Uzvišeni: ***Pitaju te kome će udjeljivati. Reci: „Imetak koji udjeljujete neka pripadne roditeljima, i rođacima.“***¹⁷⁷

* Islam oporučuje da se održavaju rodbinske veze, pa makar srodstvo bilo sa nevjernikom, jer Abdullah ibn 'Amr ibn El-'As, radijallahu 'anhuma, kaže da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da je rekao: „**Zaista, rodbina mog oca nisu moji prijatelji, nego su moji prijatelji Allah i dobri vjernici, međutim oni su moji rođaci, pa održavam sa njima rodbinske veze čineći im dobročinstvo koje priliči rodbini.**“¹⁷⁸

20 – Adabi prema komšijama

Islam uči muslimana da unapređuje imanske veze sa svim ljudima koji su u njegovoj blizini, bilo to kod kuće, u radnji, na poslu, na putovanju ili bilo kojoj drugoj prilici, jer Uzvišeni veli: ***I Allaha obožavajte i***

¹⁷⁷ El-Bekare, 215.

¹⁷⁸ Buharija, Knjiga o adabima, poglavlje: Održavanje rodbinskih veza činjenjem dobročinstva koje priliči rodbini, broj 5990, i Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Prijateljavanje sa vjericima, broj 215, s tim da Muslim nije spomenuo: 'međutim oni su ...' do kraja hadisa.

*nikoga Njemu ravnim ne činite! A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima, i siročadi, i siromašnima, i komšijama bližnjim, i komšijama daljnjim, i drugovima, i putnicima-namjernicima, i onima koji su u vašem posjedu.*¹⁷⁹

Islam je dao komšiji ogroman značaj, to potvrđuju riječi Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Džibril mi je toliko preporučivao da pazim na komšiju, da sam mislio da će ga uvrstiti među nasljednike.**“¹⁸⁰

Islam podstiče na lijep odnos prema komšiji kroz mnoge dužnosti prema njemu, a neke od njih su:

* Ne uznemiravati ga ni riječima ni postupcima, jer je islam zabranio sve ono čime se uznemirava komšija. U tom smislu prenosi Ebu Hurejre, radijallahu ‘anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka ne uznemirava svoga komšiju.**“¹⁸¹ Nije dozvoljeno da ga uznemirava, da baca u njegovo

¹⁷⁹ En-Nisa, 36.

¹⁸⁰ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Oporuka o lijepom ophođenju prema komšiji, broj 2624.

¹⁸¹ Buharija, Knjiga o rekaiku, poglavlje: Čuvanje jezika, broj 6475, i Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Podsticanje na brižljivost prema komšiji i gostoljubivost, broj 48.

dvorište smeće, da ga psuje i vrijeđa, da ga ljuti, da baca pogled na ono što je zabranjeno (žensku čeljad i slično) žudeći za tim, ili da nasrne na njegovu kuću u njegovom odsustvu ili prisustvu.

* Činiti mu dobročinstvo, uvažavati ga i cijeniti koliko je to moguće, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka bude susretljiv prema svome komšiji.**“¹⁸²

* Raspitivati se o njegovom stanju i učestvovati sa njim u hranjenju i odijevanju. O ovome nam govori Ebu Zerr, radijallahu ‘anhu, prenoseći da mu je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Kada kuhaš mesnu čorbu, dolij malo više vode, pa od nje podijeli i svojim komšijama.**“¹⁸³

21 – Adabi prema prijateljima

* Musliman treba da bude brižljiv pri odabiranju prijatelja, jer prijatelj ima velik uticaj na

¹⁸² Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Podsticanje na brižljivost prema komšiji i gostoljubivost, broj 47.

¹⁸³ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Oporuka o lijepom ophođenju prema komšiji, broj 2625.

njegov život i ponašanje. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nam objašnjava koliki uticaj na čovjeka ima dobar i loš prijatelj, rekavši: „**Primjer dobrog i lošeg prijatelja je kao primjer onoga koji nosi miris misk i onoga koji puše u kovački mijeh. Onaj koji nosi miris misk ili će ti ga poklonit, ili ćeš ga kupiti od njega, ili ćeš osjetit od njega ugodan miris. A onaj koji puše u kovački mijeh ili će ti zapaliti odjeću, ili ćeš osjetit od njeg neugodan miris.**“¹⁸⁴

* Musliman treba svoje ophođenje sa prijateljima izgrađivati na principu ljubavi i mržnje u ima Allaha. Uzvišeni Allah je obećao onima koji se u Njegovo ime vole da će ih staviti u Svoj hlad, na Dan kada neće biti drugog hlada do Njegovog hlada. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao u hadisu o sedmerici koje će Allah staviti u Svoj hlad, na Dan kada neće biti drugog hlada do Njegovog hlada: „**Dvojica ljudi koji se u ime Allaha vole, pa se u to ime sastaju i rastaju.**“¹⁸⁵

* U drugom hadisu, Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Kod koga se**

¹⁸⁴ Buharija, Knjiga o trgovini, Poglavlje o mirisu i prodaji miska, broj 2101.

¹⁸⁵ Muslim, Knjiga o zekatu, poglavlje: Vrijednost skrivanja (pri udjeljivanju) sadake, broj 1031.

nađu tri osobine osjetiće slast imana: da mu Allah i Njegov Poslanik budu draži od svega drugog, da voli čovjeka ni zbog čega drugog osim radi Allaha i da mrzi da se vrati u nevjerstvo nakon što ga je Allah izbavio iz njega kao što mrzi da bude bačen u vatru.¹⁸⁶

* Imansko bratstvo, koje donosi samo dobro, diktira obavezu davanja savjeta prijatelju i njegovom potpomaganju u stvarima vjere i dunjaluka, pa tako, ne razgovara sa njim osim o dobru, čuva njegove tajne i ne otkriva njegove mahane, oprašta mu njegove greške i ne obazire se na njegove propuste.

* A loš prijatelj se prepoznaje po tome što ukazuje muslimanu na zlo, otkriva njegove slabosti, prlja njegovu bistrinu, odvodi ga u zabludu i vuče ga u propast, a u tom smislu su i riječi Uzvišenog: ***Kamo sreće, teško meni, da toga i toga za prijatelja nisam uzeo, on me je od Kur'ana odvratio nakon što mi je priopćen bio.***¹⁸⁷

¹⁸⁶ Buharija, Knjiga o imanu, poglavlje: Slast imana, broj 16, i Muslim, Knjiga o imanu, a tekst hadisa je: "Kod koga se nađu tri osobine ...", broj 43 i 67.

¹⁸⁷ El-Furkan, 28-29.

22 – Adabi prema muslimanima

Veza koja spaja muslimana sa njegovim bratom muslimanom, ma koje nacije i boje kože bio i ma kojim jezikom govorio, je veza zasnovana na vjerovanju u Allaha. U tom smislu Uzvišeni veli: **Vjernici su samo braća.**¹⁸⁸

Musliman treba da ispunjava prema svome bratu muslimanu određena prava i obaveze, kao što kaže Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Musliman je prema muslimanu dužan pet stvari: ...**“¹⁸⁹ Vjernik je čvrsto ubijeden, ispunjavajući ta prava i obaveze, da je to svojevrsan vid ibadeta kroz koji se približava Uzvišenom Allahu.

Musliman prema svome bratu muslimanu dužan je sljedeće:

* Kada se sa njim sretne, pozdraviti ga riječima: *Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu!* (Neka je mir i Allahova milost i blagoslov na vas!) Jer

¹⁸⁸ El-Hudžurat, 10.

¹⁸⁹ Buharija, Knjiga o dženazi namazu, poglavlje: Naredba o ispraćanju dženaze, broj 1240.

Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem kaže: „**Nazivaj selam i onome koga znaš i onome koga ne znaš.**“¹⁹⁰

Pozdravljeni će mu odgovoriti riječima: *Ve alejkumusselamu ve rahmetullahi ve berekatuhu* (Neka je i na vas mir, Allahova milost i berekat), slijedeći riječi Uzvišenog Allaha. ***Kada pozdravom pozdravljeni budete, ljepšim od njega otpozdravite ili ga odvratite istim!***¹⁹¹ A zatim se sa njim rukuje, što ostavlja velik trag na obojicu, jer Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kaže: „**Nema dvojice muslimana koji se, kada se sretnu, pozdrave i rukuju, a da im, i prije nego što se rastanu, neće biti oprošteno.**“¹⁹²

* Kada se razboli, obiće ga i zamoliti Allaha za njegovo ozdravljenje. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kaže: „**Uzvišeni Allah će reći na Sudnjem danu: 'Sine Ademov, bio Sam bolestan pa Me nisi obišao.' A on će reći: 'Gospodaru, kako ću Te obiće a Ti Si Gospodar svjetova?' Kaže Uzvišeni: 'Zar nisi znao da je Moj rob taj i taj bio bolestan, pa ga nisi obišao, zar nisi znao da da si ga obišao našao**

¹⁹⁰ Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Pojašnjenje da djela u islamu imaju različite vrijednosti i navideenje najboljih djela, broj 39.

¹⁹¹ En-Nisa, 86.

¹⁹² Ibn Madže, Knjiga o adabima, Poglavlje o rukovanju, broj 3703, a šejh Albani je hadis ocijenio kao vjerodostojan.

bi Me kod njega?"¹⁹³ I kaže u drugom hadisu, podstičući na obilaženje bolesnog: „**Zaista, kada musliman obiđe brata muslimana, neprestano je u Džennetu (tj. ubire plodove dženneta) sve dok se ne vrati.**"¹⁹⁴

* Dovi za njega kada kihne, nakon što čuje da je rekao: (الحمد لله)

Elhamdullilahi (Hvala Allahu), reći će: (يرحمك الله)
Jerhamukellāhu (Allah ti se smilovao), a ovaj koji je kihnuo će odgovoriti:

(يهديكم الله ويصلح بالكم) *Jehdīkumullāhu ve juslihu bālekum* (Allah vas uputio i važe stanje popravio), pridržavajući se Poslanikovih, sallallahu ‘alejhi ve sellem, riječi: „**Kada neko od vas kihne, neka kaže: ELHAMDULILLAH (hvala Allahu), i neka mu kaže njegov brat ili prijatelj: JERHAMUKELLAH (Allah ti se smilovao), a kad mu kaže jerhamukellah, neka mu odgovori:**

¹⁹³ Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Vrijednost obilaženja bolesnog, broj 2569.

¹⁹⁴ Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Vrijednost obilaženja bolesnog, broj 2568.

JEHDIKUMULLAHU VE JUSLIHU BALEKUM (neka vas Allah uputi i popravi vam stanje).¹⁹⁵

* Učestvuje s njim u njegovim radosnim trenucima, a ako ga pozove na gozbu, odazove se, jer Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kaže: „**Najgora hrana je gozbenska hrana sa koje se odbijaju oni koji žele doći a pozivaju oni koji ne žele doći. Onaj ko se ne odazove pozivu na gozbu, otkazao je poslušnost Allahu i Njegovom Poslaniku.**“¹⁹⁶

* Posavjetovati ga u slučaju da zatraži savjet po bilo kom pitanju, objasniti mu dobro ili zlo shodno svom viđenju po tom pitanju i posavjetovati ga ako vidi da mu je potreban savjet, rukovodeći se riječima Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Kada neko od vas svoga brata upita za savjet, neka mu ga posavjetuje.**“¹⁹⁷ Drugom prilikom je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Vjera je savjet.**“ Upitan: „**Kome?**“, odgovorio je: „**Allahu, Njegovoj knjizi, Njegovom Poslaniku, vođama**

¹⁹⁵ Buharija, Knjiga o adabima, poglavlje: Šta se kaže onom ko kihne, broj 6224.

¹⁹⁶ Muslim, Knjiga o braku, poglavlje: Naredba odazivanja pozivu na gozbu, broj 1432.

¹⁹⁷ Buharija, Knjiga o trgovini, poglavlje: Da li mještani da prodaje za stranca bez naplate, i da li da ga pomogne ili posavjetuje, 68. poglavlje, broj 2157.

muslimana i muslimanima uopće.¹⁹⁸ A to je zbog toga što vjernik želi svome bratu ono što želi i samom sebi, a ne voli da ga zadesi ono što ne bi volio da se desi njemu, postupajući po riječima Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Niko od vas neće biti pravi vjernik sve dok ne bude volio svome bratu ono što voli samom sebi.**“¹⁹⁹

* Islam poziva članove društvene zajednice na čuvanje imanskih veza, kao što poziva da se prevaziđe ono što prijete kidanju tih veza i izlaže ih potresu. Zbog toga islam zabranjuje da musliman izbjegava svoga brata više od tri dana, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Nije dozvoljeno muslimanu da ne govori sa svojim bratom muslimanom više od tri dana; sretnu se pa jedan od drugog okreće glavu, a bolji od njih dvojice je onaj koji prvi nazove selam.**“²⁰⁰

* Ne nanosi mu zlo i ne čini mu ništa što mu nije drago, u njegovom imetku, krvi ili časti, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao:

¹⁹⁸ Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Vjera je savjet, broj 55.

¹⁹⁹ Buharija, Knjiga o imanu, poglavlje: Od imana je da voli svom bratu ono što voli samom sebi, broj 13.

²⁰⁰ Buharija, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Zabrana izbjegavanja više od tri dana bez opravdanog šerijatskog razloga, broj 2559.

„Muslimanu je kod muslimana svetinja (nepovredivo) njegova krv, njegov imatak i njegova čast.“²⁰¹ A drugom prilikom je rekao: „Psovanje muslimana je grijeh, a borba protiv njega je kufr (nevjerstvo).“²⁰²

* Pomoći mu i ne ostavljati ga na cjedilu u slučaju bilo kakve potrebe, rukovodeći se riječima Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Ko pomogne bratu muslimanu kada mu je potrebna pomoć, i Allah će njemu pomoći kada mu bude potrebna pomoć.**“²⁰³ I njegovim riječima, sallallahu ‘alejhi ve sellem, u drugom hadisu: „**Pomози svome bratu, bilo da čini nepravdu ili je njemu učinjena nepravda. Ako čini nepravdu, neka mu zabrani, jer je to pomaganje njemu, a ako mu je učinjena nepravda, neka mu pomogne.**“²⁰⁴

²⁰¹ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Činjenje zuluma muslimanu, ostavljanje na cjedilu, omalovažavanje, njegova krv, čast i imetak su zabranjeni, broj 2564.

²⁰² Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Pojašnjenje riječi Vjerovjesnika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, psovanje muslimana, broj 64.

²⁰³ Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Zabrana zuluma, broj 2580.

²⁰⁴ Buharija, Knjiga o žalbama, poglavlje: Pomozi brata bio on zalim ili mazlum, broj 2444.

23 – Adabi islamskog misionarstva

Islamski daija (misionar) poziva ka Allahu i dostavlja istinu opominjanjem nemarnog, podučavanjem neznalice i upućivanjem zalutalog. Uzvišeni Allah veli: ***A ko govori ljepše od onoga koji poziva Allahu, koji dobra djela čini i koji govori: „Ja sam doista musliman.“***²⁰⁵

Davet (islamsko misionarstvo), u općem smislu, ima svoje metode i adabe kojih treba da se drži daija da bi njegova dava (misija) urodila plodom. Najvažniji adabi i metode su sljedeće:

* Naoružati se znanjem o onome u što se poziva. U tom smislu kaže Uzvišeni: ***Znaj da nema Boga osim Allaha i traži oprost za svoje grijeh.***²⁰⁶

* Primjena onog što se naučilo, i praktikovanje onog što je Uzvišeni Allah naredio, a u protivnom biće od onih na koje se odnose riječi Uzvišenog: ***O kako je Allahu mrsko kad govorite riječi koja djela ne prate.***²⁰⁷ Ili: ***Zar da od drugih tražite da dobra djela***

²⁰⁵ El-Fussilet, 33.

²⁰⁶ Muhammed, 19.

²⁰⁷ Es-Saff, 3.

čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete?²⁰⁸ Jer smisao daveta je činjenje dobra i popravljavanje stanja, a ne da daija radi ono što drugima zabranjuje. U tom smislu kaže Uzvišeni spominjući riječi Šu'ajba, ‘alejhisselam: ***Ja ne želim da činim ono što vama zabranjujem, jedino želim da učinim dobro koliko mogu, a uspjeh moj zavisi samo od Allaha, u Njega se uzdam i Njemu se obraćam.***²⁰⁹

* Biti blag u ophođenju sa ljudima, bez surovosti, grubosti i plahovitosti, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: **„Olakšavajte a ne otežavajte, obveseljavajte a ne otjeravajte.“**²¹⁰

* Podnositi ono što se sreće na putu daveta, kao što je inat i vrijeđanje, biti strpljiv prema onome koga poziva i ne požurivati rezultate daveta, odazivajući se riječima Uzvišenog: ***Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici i ne traži da im kazna što prije dođe.***²¹¹

²⁰⁸ El-Bekare, 44.

²⁰⁹ Hud, 88.

²¹⁰ Muslim, Knjiga o džihadu i vojnom pohodu, Poglavlje o naredbi da se olakšava i da se ostavi otjerivanje, broj 1733.

²¹¹ El-Ahkaf, 35.

* Uzeti ispravan menhedž (metod ili put) u davetu: ponekad pozivati mudro, ponekad lijepim savjetom i katkad lijepom raspravom, jer Uzvišeni Allah veli: ***Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima se na najljepši način raspravljaj.***²¹² Jer ima ljudi sa kojima nema uspjeha u davetu osim mudrim pozivanjem, dok se drugima ne smekša srce osim sa lijepim savjetom ili vazom, a ima i ljudi koji traže dokaz i hoće da vode raspravu koja će ih odvesti do istine.

24 – Adabi traženja znanja

* Islam podstiče na traženje znanja, u tom smislu Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Ko se uputi putem tražeći na njemu znanje, Allah će mu olakšati put u Džennet. Neće se sastati vjernici u Allahovoj kući, čitajući Allahovu Knjigu i međusobno je proučavajući, a da se neće na njih spustiti smirenost, prekriti ih milost, okružiti ih**

²¹² En-Nahl, 125.

meleci i da ih Allah neće spomenuti melecima koji su kod Njega.²¹³

* Prvo sa čime treba početi onaj koji traži znanje je donošenje valjanog nijjeta, da radi Allaha i Njegovog zadovoljstava traži znanje, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Onaj ko stiće znanje kojim se traži Allahovo lice, ni zbog čega drugog osim da bi dobio neku dunjalučku korist, neće osjetiti miris Dženneta na Sudnjem danu.**“²¹⁴ I treba da izučava korisne i dozvoljene a da ostavi zabranjene, kao što su: sihr, proricanje budućnosti, proizvodnja alkohola i druge zabranjene nauke koje odvrćaju od zikrullahi (spominjanja Allaha), poput muzike i njoj sličnog, jer Uzvišeni Allah veli: ***I povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik, šejtani su nevjernici učeci ljude vradžbini...***²¹⁵ A Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Allahu moj, utječem Ti se od znanja koje ne**

²¹³ Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavlje: Vrijednost okupljanja radi čitanja plemenitog Kur'ana i zikrenja, broj 2699.

²¹⁴ Ibn Madže Knjiga o predgovoru, poglavlje: Korist znanja i rada po njemu, broj 252, a šejh Albani je hadis ocijenio vjerodostojnim.

²¹⁵ El-Bekare, 102.

koristi, srca koje nije skrušeno, duše koja je nezasita i dove koja se ne prima.²¹⁶

* Strah od Uzvišenog Allaha i ostavljanje grijeha je prvi cilj traženja znanja, a sama bogobojaznost je put da se stekne istinsko znanje, jer Uzvišeni veli: ***I bojte se Allaha, i Allah će vas poučiti.***²¹⁷

* Nužno je da poštuje šejha, da se drži lijepih adaba i bude dostojanstven prilikom prisustvovanja na naučnim halkama, da bi stekao veliko znanje, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: **„Učite nauku, poučite se smirenosti i dostojanstvu, budite ponizni prema onome što učite i nemojte biti oholi učenjaci.**²¹⁸

* Kada se uvježba u nekoj nauci i postane u njoj kompententan treba početi sa poučavanjem drugih, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: **„Neka Allah da udoban život čovjeku koji čuje od mene hadis pa ga zapamti, a zatim ga prenese onako kako**

²¹⁶ Muslim, Knjiga o zikru i utjecanju od zla onog što je radio, poglavlje: Utjecanje od zla onog što je radio i onog što nije radio, broj 2722.

²¹⁷ El-Bekare, 282.

²¹⁸ Buharija, Knjiga o dijelovima imana, poglavlje o širenju znanja, broj 1789.

ga je čuo.²¹⁹ I nije mu dozvoljeno sakriti znanje, na što upućuju riječi Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Ko bude upitan o znanju koje zna, pa ga sakrije, biće zauzdan na Sudnjem danu uzdama od vatre.**“²²⁰

* Treba da se čuva davanja fetvi²²¹ bez znanja, ako ima potrebe za izdavanjem fetvi, pa ako o određenom pitanju nema znanja, dovoljno je da kaže onome ko pita: „Ne znam.“, kao što je bila praksa seľefu-s-saliha (dobrih prethodnika). Bilježi Muslim da je Ibn Mes'ud, radijallahu ‘anhu, rekao: „**O ljudi, ko nešto zna, neka o tome govori, a ko ne zna, neka kaže: 'Allah najbolje zna.'** Zaista, vid znanja je da čovjek kaže za ono što na zna: 'Allah najbolje zna.’“²²²

²¹⁹ Ahmed, Musned Medinjana, hadis od Džubejr ibn Mut'ima, broj 16859.

²²⁰ Ebu Davud i Tirmizi, poglavlje: Ono što je prenešano o skrivanju znanja, broj 2573, i Tirmizi je hadis ocijenio kao hasen.

²²¹ fetva – šerijatsko pravno rješanje o nekom pitanju

²²² Muslim, Knjiga o osobinama munafika i propisa o njima, poglavlje: Suretu Ed-Duhan, broj 2798.

25 – Adabi prilikom traženja dopuštenja za ulazak

Islam je vodio računa da objasni adabe traženja dopuštenja za ulazak u kuću i naredio muslimanu da se njima okiti, a na to upućuju riječi Uzvišenog: ***O vjernici, u tuđe kuće ne ulazite dok dopuštenje ne zatražite i dok ukućane ne poselamite, to vam je bolje, da bi ste se opomenuli.***²²³ A u drugom ajetu Uzvišeni veli: ***A kada djeca vaša dostignu spolnu zrelost, neka onda uvijek traže dopuštenje za ulazak, kao što su tražili dopuštenje oni stariji od njih.***²²⁴

* Dozvoljeno nam je ulaziti u mjesta u kojima su naše stvari, kao što su: pijace, trgovačke radnje i javna mjesta, ukoliko nema čuvara koji sprečavaju ulazak. Kaže Uzvišeni: ***Nije vam grijeh da ulazite u nenaseljene zgrade, u kojima se nalze stvari vaše, a Allah zna ono što javno pokazujete i ono što krijete.***²²⁵

* Kada onaj koji traži dopuštenje stoji ispred vrata, treba da mu vrata budu sa desne ili lijeve strane, ne treba da stoji licem naspram vrata gledajući u njih kada se otvore. Takav je sunnet Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem. Prenosi se da je Abdullah

²²³ En-Nur, 27.

²²⁴ En-Nur, 59.

²²⁵ En-Nur, 29.

ibn Bisr, radijallahu ‘anhu, rekao: „**Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, došao nekome na vrata, prišao bi sa strane od zida kuće, a ne licem naspram vrata.**“²²⁶ To je zbog toga što je traženje dopuštenja propisano radi obaranja pogleda i zaštite stidnih mjesta. Prenešeno je u hadisu Sehl ibn Sa’da, radijallahu ‘anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Zaista, traženje dopuštenja je propisano radi pogleda.**“²²⁷

* Poslije toga treba nazvati selam i tražiti dopuštenje, a nije ispravno tražiti dopuštenje prije nazivanja selama. Ovo je prenešeno u Vjerovjesnikovoj, sallallahu ‘alejhi ve sellem, uputi koju nam prenosi Amr ibn Ebi Sufjan, od Amra ibn Abdullaha ibn Safvana, od Keledete ibn Hanbela da ga je Safvan ibn Umejje poslao Vjerovjesniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, sa običnim mlijekom, prvim mlijekom ovce i sitnim krastavcem, a on je bio u vrhu doline. Priča Katade: „**Ušao sam kod Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, a da ga nisam poselamio niti tražio dopuštenje, pa je rekao: 'Vrati se i reci:**

²²⁶ Ahmed, Musned Šamijin, hadis od Abdullah ibn Bisra el-Mazinija, broj 17844.

²²⁷ Muslim, Knjiga o adabima, poglavlje: Zabrana gledanja u ono što je unutar tuđe kuće, broj 2156.

'Esselamu alejkum, mogu li ući?' A to je bilo nakon što je Safvan primio islam.²²⁸

* Ako mu se kaže: „Ko je?“, treba da se predstavi i spomene ime ili nadimak po kojem je poznat, a ne da kaže nešto nejasno, poput: „Ja!“, i tome slično. Vjerovjesnik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nije volio da onaj koji kuca pri odgovoru kaže: „Ja!“, jer 'ja' ne otkriva njegov identitet niti njegovu ličnost. Prenosi se od Džabira, radijallahu ‘anhu, da je rekao: „**Otišao sam Vjerovjesniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pa sam pokucao na vrata. Upitao je : 'Ko je?' Odgovorio sam: 'Ja.' On ponovi: 'Ja, ja!!!', kao da mu nije bilo drago.**“²²⁹

* Ne treba više od tri puta tražiti dopuštenje, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Tri puta se traži dopuštenje, pa ako ti se dopusti, uđi, u protivnom se vrati.**“²³⁰

* Kada zatraži dopuštenje i kaže mu se: „Vrati se!“ , treba da se vrati a da ne osjeti nikakvo poniženje,

²²⁸ Tirmizi, Knjiga o traženju dopuštenja, poglavlje: Ono što je prenešeno o nazivanju selama prije traženja dopuštenja, broj 2710, kaže šejh albani: "Hadis je sahih."

²²⁹ Buharija, Knjiga o traženju dopuštenja, poglavlje: Ko kaže: Ko je? A on odgovori: Ja, broj 6250.

²³⁰ Buharija, Knjiga o traženju dopuštenja, poglavlje: Traženje dopuštenja je tri puta, broj 6244.

jer se on time odazvao Allahovoj naredbi: ***A ako vam se rekne: „Vratite se!“, vi se vratite, to vam je najčednije, a Allah zna ono što radite.***²³¹

* Traženje dopuštenja od očeva i majki je obavezno za one koji su unutar kuće, kao što su: sluge i maloljetna djeca, u tri vremenska perioda: prvi, prije sabah namaza; drugi, u podne ili u vrijeme kajlule (popodnevnog odmora); treći, poslije jacije namaza. Ova tri perioda su vrijeme kada se čovjek osami sa svojom suprugom pa je zabranjen gore spomenutim ulazak bez dozvole da ne bi vidjeli ono što je Allah naredio da se čuva. A u ostalim vremenskim periodima nema bojazni za ovakvo iskušenje pa im je dozvoljen ulazak kod očava i majki. Uzvišeni veli: ***O vjernici, neka od vas u tri slučaja zatraže dopuštenje da vam uđu oni koji su u posjedu vašem i oni koji još nisu polno zreli: prije jutarnje molitve, i kada u podne odložite odjeću svoju, i poslije obavljanja noćne molitve. To su tri doba kada niste obučani, a u drugo doba nije ni vama ni njima grijeh, ta vi jedni drugima morate ulaziti. Tako vam Allah objašnjava propise! A Allah sve zna i mudar je.***²³²

²³¹ En-Nur, 28.

²³² En-Nur, 58.

26 – Adabi ophođenja sa nevjernicima

Musliman vjeruje da su sve vjere mimo islama neispravne, da su njihovi sljedbenici na stranputici i da je jedina prava i ispravna vjera islam i da je ona vjera cijelog čovječanstva. Potpunost ove vjere ogleda se i u tome što nam je pojasnila način ophođenja muslimana sa nevjernicima, a sastoji se u sljedećem:

* Ne odobrava njegovo nevjerstvo i nije zadovoljan njegovim nevjerstvom, jer je zadovoljstvo sa kufrom kufr.

* Prezire ga Allahovim prezirom, jer su i ljubav i mržnja u ime Allaha, i sve dok ga Allah zbog njegova nevjerstva prezire, i musliman ga je dužan, u ime Allaha, prezirati.

* Ne uzima ga za prijatelja i prema njemu ne pokazuje naklonost, jer Uzvišeni veli: ***Neka vjernici ne uzimaju za prijatelje nevjernike pored vjernika.***²³³ I kaže: ***Ne treba da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju, budu u ljubavi sa onima koji sa Allahu i Poslaniku Njegovu suprostavljaju, makar oni bili,***

očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi.²³⁴

* Uprkos tome, prema njemu pravedno postupa i čini mu dobro, ukoliko se ne bori protiv islama i muslimana, jer Uzvišeni veli: ***Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone. Allah, zaista, voli one koji su pravični.***²³⁵

* Muslimanu je dozvoljeno jesti njegovu hranu i primiti od njega hediju, ako je kršćanin ili jevrej, jer Uzvišeni veli: ***Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela, i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša jela su njima dozvoljena.***²³⁶ I jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, u vjerodostojnom hadisu, bio pozvan na gozbu kod jevreja u Medini, pa se odazivao pozivu i jeo ono što mu je ponuđeno.

* Nije dozvoljeno udavati vjernice za kitabije, jer je Uzvišeni zabranio vjernici da se uda za nevjernika, uopćeno: ***One njima nisu dopuštene, niti su oni njima dopušteni (tj. mnogobošci).***²³⁷ I kaže Uzvišeni: ***Ne ženite se mnogoboškinjama dok ne***

²³⁴ El-Mudžadele, 22.

²³⁵ El-Mumtehine, 8.

²³⁶ El-Maide, 5.

²³⁷ El-Mumtehine, 10.

*postanu vjernice, uistinu je robinja vjernica bolja od mnogoboškinje, makar vam se i sviđala. Ne udavajte vjernice za mnogobošce dok ne postanu vjernici.*²³⁸

* Muslimanu je dozvoljeno oženiti jevrejku ili kršćanku, jer Uzvišeni veli: *Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela, i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša jela su njima dozvoljena, i čestite vjernice su vam dozvoljene, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas, kada im vjenčane darove njihove dadete s namjerom da se njima oženite, a ne da sa njima blud činite i da ih za prilježnice uzmete.*²³⁹

* Pojasnio nam je Zakonodavac propise onoga što bi moglo da se desi tokom miješanja muslimana sa kitabijama, na primjer:

- Kada kihne i zahvali Allahu, treba mu kazati: *Jehdikumullahu ve juslihu balekum!* (Allah vas uputio i popravio vam vaše stanje!), a ne treba mu kazati: *Jerhamukellahu!*, jer se dešavalo da su jevreji namjerno kihali pred Allahovim Poslanikom, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nadajući se da će im odgovoriti riječima: *Jerhamukellahu!* (Allah vam se smilovao).

²³⁸ El-Bekare, 221.

²³⁹ El-Maide, 5.

Međutim, Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, im je govorio: *Jehdikumallahu ve juslihu balekum!*²⁴⁰

- Ne nazivati mu prvi selam, kada se sretne sa njim, a ako on njega poselami, otpozdraviti mu riječima: *Ve alejkum!* (I vama!), jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Kada vas poselame sljedbenici Knjige, recite im: 'Ve alejkum!'**“²⁴¹
- Ne ostavljati mu sredinu puta, ako ga sretne na putu na kojem je gužva, jer se to smatra iskazivanjem počasti i poštovanja, a na to ukazuju riječi Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Nemojte prvi jevrejima i kršćanima nazivati selam, a kada nekog od njih na putu sretnete, natjerajte ga na njegov tješnji dio.**“²⁴²
- Musliman se ponosi onim što mu je vjerom propisano, poput odjeće i slično, te ne oponaša nevjernika u onom što nije nužno, jer je Allahov

²⁴⁰ Ahmed, Musned Kufijin, hadis od Ebu Muse el-Eš'arija, broj 19920.

²⁴¹ Buharija, Knjiga o traženju dopuštenja, poglavlje: Kako otpozdraviti zimijama, broj 6288.

²⁴² Buharija, Knjiga o traženju dopuštenja, poglavlje: Kako otpozdraviti zimijama sa selamom, broj 6257.

Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Ko oponaša neki narod, on je od njih.**“²⁴³, nego nastoji da se razlikuje od njega i da ima drugačiju odjeću, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Razlikujte se od mušrika (mnogobožaca). Puštajte brade i podrezujte brkove.**“²⁴⁴

27 – Adabi prema životinjama

Od uzvišenih islamskih ciljeva je odgoj Muhammedovog, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ummeta na plemenitim adabima i pohvalnim svojstvima. Samilost, u Allahovoj vjeri, nije ograničena samo na ljudsku vrstu, nego ona obuhvata i blagonaklonost prema životinjama njihovim hranjenjem i pojenjem. Kada su gladne, nahrani ih, a kada su žedne, napoji ih, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao u hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejre, radijallahu

²⁴³ Ebu Davud, Knjiga o odijevanju, poglavlje: Oblačenje odjeće po kojoj se postaje poznat, broj 4031, a kaže šejh Albani: "Hadis je hasen sahih."

²⁴⁴ Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlje: Prirodna urođena svojstva, broj 257.

‘anhu: „**Idući putem neki čovjek jako je ožednio, pa kada nađe bunar, side u njega i napi se vode, a zatim izade. Odjedanput naiđe pas, od žeđi isplazio jezik i jede vlažno tlo. 'Ovog psa je snašla jaka žeđ kao što je i mene bila snašla.'**, reče taj čovjek, te side u bunar i napuni svoju cipelu vodom, a zatim je stavi u svoja usta da bi se popeo, te napoji psa. Uzvišeni Allah mu se zahvali i oprostí grijehe.“
Rekoše ashabi: „Allahov Poslaniče, zar u činjenju dobročinstva prema životinjama imamo nagradu?“ a on odgovori: „U činjenju dobročinstva svakom živom biću čovjek ima nagradu.“²⁴⁵

* Zabranjeno je mučenje životinja na bilo koji način, bilo to zatvaranjem, izglednjivanjem i sličnim, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Kažnjena je žena zbog mačke koju je zatvorila sve dok nije umrla, pa je zbog nje ušla u Vatru. Nije je hranila ni pojila kada ju je zatvorila, niti ju je pustila da jede gmizavce i insekte.**“²⁴⁶

* Samilost prema životinjama, u islamu, ide do te mjere da traži da se bude pažljiv prilikom klanja i da se ubijaju na način kako je prenešeno u sunnetu

²⁴⁵ Muslim, Knjiga o selamu, poglavlje: Vrijednost napajanja i hranjenja životinja, broj 2244.

²⁴⁶ Muslim, Knjiga o selamu, poglavlje: Zabrana ubijanja mačke, broj 2242.

Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Allah je u svemu propisao da se lijepo postupa. Pa, kada ubijate, ubijajte na lijep način, a kada koljete, prekoljite što spretnije, prethodno dobro naoštrite nož i rasteretite životinju.**“²⁴⁷

* S tim da ova samilost ne ide dotle da se kod kuće nabavlja ono što je zabranjeno, kao što su psi, osim ako je to nužno (poput psa za čuvanje stoke od vukova ili lovačkog psa). Bilježi Muslim od Ibn Omera, radijallahu ‘anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, naredio da se pobiju svi psi osim lovačkog, ovčarskog i psa čuvara.²⁴⁸ Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Meleci ne ulaze u kuću u kojoj ima pas ili slika (kip).**“²⁴⁹

* Islam je dozvolio ubijanje opasnih i štetnih životinja kao što su: bijesan pas, lutnja (vrsta sokola), zmija, škorpija i miš, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Pet je štetnih životinja koje**

²⁴⁷ Muslim, Knjiga o lovu i klanju, poglavlje: Naredba o pažljivosti pri klanju i ubijanju i oštrenju noža, broj 1955.

²⁴⁸ Muslim, Knjiga o davanju pod zakup, poglavlje: Naredba o ubijanju pasa, broj 1571, i Pojašnjenje derogiranja tog propisa i zabrana njihovog nabavljanja osim lovačkog, ovčarskog i psa čuvara, broj 1571.

²⁴⁹ Muslim, Knjiga o odjeći i ukrasu, poglavlje: Zabrana crtanja lika životinje, broj 2106.

dozvoljeno ubiti u Haremu i van Harema: zmija, crnobijeli gavran, miš, bijesan pas i lutnja (vrsta sokola).²⁵⁰

²⁵⁰ Muslim, Knjiga o hadždžu, poglavlje: Životinje koje je dozvoljeno ubiti u Haremu i van Harema onom koji je u ihramu i koji nije, broj 1198.

DRUGO POGLAVLJE:

Karakterne osobine

PRVO:

Primjeri pohvalnih karakternih osobina

1 – Istinoljubivost (iskrenost)

Uzvišeni Allah je zapovijedio iskrenost, rekavši: ***O vjernici, bojte se Allah i budite s onima koji su iskreni.***²⁵¹ Iskrenost obuhvata sve stvari čovjeka i čitav njegov život, ne prima mu se ni riječ, ni djelo, niti nijet osim sa iskrenošću.

* Mi imamo divan primjer u Ebu Bekru, radijallahu ‘anhu, kada je Vjerovijesnik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, obavijestio o događaju Isra' (noćnog putovanja), istog momenta je pojerovao Poslaniku,

²⁵¹ Et-Tevbe, 119.

sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekavši, za razliku od ostalih: „**Tako mi Allaha, ja mu vjerujem u stvarima koje su čudnije od ove.**“

* Istinoljubivost u riječima i djelima se ostvaruje onda kada budu iskrena i valjana. Iskrenost je da bude samo radi Allaha, a valjanost je da se podudara sa Šerijatom. Tako je djelo po svojoj vanjštini ispravno ako se slaže sa onim s čime je došao Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, a u svojoj unutrašnjosti, ako je urađeno samo radi Allaha.

* Uzvišeni Allah daje bereket istinoljubivom trgovcu u njegovoj prodaji i trgovini, a uništava bereket trgovcu koji laže, mimo grijeha kojeg stiče laganjem. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Prodavač i kupac imaju pravo izbora (da prihvate ili odbiju trgovinu) sve dok se ne razidu. Imaće bereketa u svojoj trgovini ako budu iskreni i navedu mahane robe (ako ih ima), a ako budu skrivali mahane i lagali, biće im uništen bereket trgovine.**“²⁵²

* Iskrenost se postiže vježbanjem, u tajnosti i javnosti, a naročito u mladosti, čime se ostavlja veći trag i zadobijaju pohvalna svojstva koja donose dobro i na ovom i na onom svijetu. Dovoljna je čast iskrenom

²⁵² Buharija, i Muslim, Knjiga o trgovini, poglavlje: Iskrenost prilikom prodaje, broj 1532.

vjerniku da se opiše kao istinoljubiv kod svoga Gospodara i da time uživa ugled kod Njega. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Budite iskreni, zaista, iskrenost vodi ka dobročinstvu, a dobročinstvo vodi u Džennet, i čovjek će neprestano govoriti istinu i nastojati da bude istinoljubiv sve dok ne bude zapisan kod Allaha kao istinoljubiv. Čuvajte se laži, zaista, laž vodi ka grijehanju, a grijehenje u Vatru, i čovjek će neprestano lagati i nastojati da laže sve dok ne bude zapisan kod Allaha kao lažljivac.**“²⁵³

2 – Emanet

Emanet ima veliko mjesto u islamu, i on je pohvalna moralna osobina kojom treba da se okiti musliman, jer Uzvišeni kaže: ***I oni koji povjerene im emanete budu čuvali i obaveze svoje ispunjavali.***²⁵⁴ A Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Čuvaj emanet onom ko ti ga je povjerio i nemoj**

²⁵³ Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Pokudenost laganja i pohvala iskrenosti, broj 2607.

²⁵⁴ El-Me'aridž, 32.

iznevjeriti onog ko te je iznevjerio.²⁵⁵ Ako je osoba povjerljiva, poštuju ju je ljudi i svi imaju u nju povjerenja, i ta plemenita osobina mu daje ugled u porodici i rodbini. Učitelj koji savjesno obavlja svoju obavezu smatra se povjerljivim i učenik koji izvršava svoje zadatke i čuva imetak, tajnu ili čast koje su mu povjerene, smatra se povjerljivim.

* Emanet obuhvata gore navedeno i šire, kako to pojašnjavaju mufessiri tumačeći riječi Uzvišenog: ***Mi smo nebesima, Zemlji i planinama ponudili emanet, pa su se ustegli i pobojali da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek, a on je, zaista, prema sebi nepravedan i lakomislen.***²⁵⁶ Pa kažu: emanet su šerijatske dužnosti kojima je Allah obavezao robove; jezik je emanet, ruka je emanet i dijete je emanet. Onaj ko porekne i zataji povjereni emanet i ne vodi brigu o onom što mu je dato na čuvanje, bilo da je to imetak, tajna ili čast, to će ga odvesti u gubitak i propast na dunjaluku. Pa ako je bio službenik biće otpušten iz službe, a ako je bio trgovac napustiće ga ljudi i neće imati povjerenja u njegovu trgovinu. U Sunnetu je preneseno upozorenje na ovu stvar, pa bilježi Buharija u *Sahihu* da je Allahov

²⁵⁵ Ebu Davud i Tirmizi, Knjiga o trgovini, poglavlje 38, broj 1264.

²⁵⁶ El-Ahزاب, 72.

Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Emanet je spuštan u korijen srca ljudi, zatim su to naučili u Kur'anu, a zatim u Sunnetu.**“ Kaže Huzejfe, radijallahu ‘anhu: „Pa nam je pričao o nestanku emaneta, rekavši: 'Čovjek će zaspati kratkim snom pa će mu se emanet oduzeti iz srca, i ostaće njegov mali trag, zatim će zaspati kratkim snom pa će mu se i trag emaneta oduzeti, i ostaće njegov mali dio poput žulja, kao žeravica koju trljaš po svojoj nozi pa se potprišti i vidiš nateklinu a u njoj nema ništa. Zatim će ljudi davati bej'u (prisegu), a skoro da nema nikog povjerljivog (koji izvršava povjereni emanet), pa će neko reći: 'U toj i toj porodici ima jedan povjerljiv čovjek'. O njemu se govori kako je pametan, kako je uspješan, kako je postojan, a u njegovom srcu nema ni koliko trun gorušice imana."²⁵⁷

Tri su vrste emaneta:

1. Emanet roba prema svom Gospodarom, tj. da Mu ibadet čini, ne pripisuje Mu druga, izvršava Njegove zapovjedi i kloni se Njegovih zabrana;

²⁵⁷ Buharija, Knjiga o rekaiku, poglavlje: Nestanak emaneta, broj 6497.

2. Emanet prema samom sebi, tj. da odgaja svoju dušu i da je čuva od zablude;
3. Emanet prema svim stvorenjima, tj. da im daje njihova prava i da ispoštuje ono što mu se povjeri.

3 – Strpljivost

Strpljivost je izdržljivost u teškoćama, obuzdavanje duše u uzrujanosti i srdžbi, čvrstina na propisima Kur'ana i Sunneta i zadovoljstvo Allahovom odredbom.

* Uzvišeni Allah je naredio svojim robovima da se naoružaju sa strpljivošću, objasnio im njenu važnost, uticaj i posljedice, te im pojasnio da je ona uzrok ogromne nagrade. U tom smislu su riječi Uzvišenog: ***O vjernici, budite strpljivi i izdržljivi, na granicama bdijte, i Allah se bojte, da bi ste postigli ono što želite.***²⁵⁸ I veli: ***Samo oni koji budu strpljivi biće bez računa nagrađeni.***²⁵⁹

Tri su vrste strpljenja:

²⁵⁸ Ali 'Imran, 200.

²⁵⁹ Ez-Zumer, 10.

1. Strpljivost na pokornosti Uzvišenom Allahu, jer Uzvišeni kaže: ***Zato samo Njega obožavaj i u tome budi istrajan!***²⁶⁰

2. Strpljivost na ostavljanju harama i onog što je naredio da se ostavi, u tom smislu Uzvišeni veli: ***Ko se bude Allaha bojao i ko strpljiv bude, pa, Allah, uistinu, neće dopustiti da propadne nagrada onima koji dobra djela čine.***²⁶¹

3. Strpljivost na Allahovom kaderu, a ona je, bez sumnje, srž imana. Jer onaj ko je strpljiv na musibetu smrti, ostaviće sujetu i ljutnju i kloniće se naricanja i udaranja po licu, odazivajući se riječima Vjerovjesnika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Nije od nas ko se udara po licu, kida svoju odjeću i propagira džahilijetska (predislamska) uvjerenja.**“²⁶²

* Kada muslimana zadesi neka nevolja, treba biti strpljiv kao što mu je Uzvišeni Allah naredio, rekavši: ***I strpljivo podnosi ono što te zadesi, dužnost je tako postupati.***²⁶³ A zatim treba strpljivo dobiti, tražeći od Allaha nagradu, onako kako ga je Allah

²⁶⁰ Merjem, 65.

²⁶¹ Jusuf, 90.

²⁶² Buharija, Knjiga o dženazi namazu, poglavlje: Nije od nas ko kida odjeću, broj 1294.

²⁶³ Lukman, 17.

podučio: „**Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!**“ Jer Uzvišeni veli: **One koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: „Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!“ Njih čeka oprost od Gospodara njihova i milost, oni su na Pravom putu.**²⁶⁴

4 – Skromnost

* Sira (životopis) Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je živ primjer skromnosti, poniznosti i blagosti. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kaže: „**Allah mi je objavio da budete toliko skromni i ponizni da se niko ni nad kim ne oholi i da niko nikome nepravdu ne čini.**“²⁶⁵

Prenosi se da je Selemete ibn el-Ekve'a, radijallahu ‘anhu, rekao: „**Prolazio je Vjerovjesnik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pored skupine iz plemena Eslem koji su se takmičili u bacanju strijela, pa im reče:**

²⁶⁴ El-Bekare, 156-157.

²⁶⁵ Muslim, Knjiga o Džennetu, poglavlje: Osobine po kojima se na dunjaluku znaju stanovnici Dženneta, broj 2865.

'Gađajte sinovi Ismailovi, zaista je vaš otac bio strijelac, gađajte, ja sam sa sinovima tog i tog.' Jedna grupa je prestala gađati, pa im Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: 'Šta vam je pa ne gađate?' 'Kako da gađamo a ti si sa njima.' - rekoše. Onda Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: 'Gađajte, ja sam sa svima.'²⁶⁶ Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kada bi prolazio pored djece koja se igraju, ne bi ga spriječio njegov vjerovjesnički poziv i velik položaj, kojim je odlikovan nad svih ljudima, da poselami tu djecu, nasmješi im se i razgovara s njima.

* Priča Enes, radijallahu 'anhu: „Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio najljepšeg ahlaka. Jednog dana poslao me je da nešto uradim, a ja sam u sebi rekao: 'Tako mi Allaha, neću ići.' A u duši sam osjećao da ću otići i izvršiti ono što mi je naredio Allahov Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Izašao sam i dok sam prolazio pored djece koja su se igrala na ulici, iznenada me Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uhvati pozadi za potiljak, pa sam pogledao u njega a on se smije i reče: 'O Unejs (Enesiću), idi i

²⁶⁶ Buharija, Knjiga hadisa o poslanicima, poglavlje: Riječi Uzvišenog: 'I spomeni u knjizi Ismaila', broj 3373.

uradi ono što sam ti naredio.' Rekao sam: 'Evo idem, Allahov Poslaniče.'²⁶⁷ Kaže Enes: „Tako mi Allah, služio sam ga devet godina, ne znam da mi je rekao za nešto što sam uradio: zašto si uradio to i to, niti za nešto što sam ostavio: da si uradio to i to.”²⁶⁸ Ovaj ahlak je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, usađivao u duše ashaba, rekao bi: „**Kada bih bio pozvan na zadnju ili prednju nogu od ovce, odazvao bih se, a kada bi mi neko poklonio prednju ili zadnju nogu od ovce prihvatio bih.**”²⁶⁹

* Vjernik treba stalno da ima na umu, u kojim god životnim okolnostima bio, da sva moć i ponos pripadaju Allahu, te da bude ponizan radi Allaha prema Njegovim stvorenjima, blag i milostiv, a ne da se grubo ophodi ili uzdiže iznad drugih ili potcjenjuje ih, jer nam je to Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, zabranio, rekavši: „**Dovoljno je čovjeku zla da**

²⁶⁷ Muslim, Knjiga o plemenitim djelima, poglavlje: Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je bio najljepšeg ahlaka, broj 3309.

²⁶⁸ Muslim, Knjiga o plemenitim djelima, poglavlje: Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je bio najljepšeg ahlaka, broj 3309.

²⁶⁹ Buharija, Knjiga o braku, poglavlje: Ko se odazove na zadnju nogu, broj 5178.

potcijeni svoga brata muslimana.²⁷⁰ Također, Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kaže: „**Niko radi Allaha nije bio ponizan, a da ga Allah nije uzdigao.**“²⁷¹

* Ima ljudi koji se ponize pred bogatašem zbog njegovog bogatstva ili pred funkcionerom zbog njegovog položaja, a ovo nije prava poniznost, nego je istinska poniznost biti ponizan radi Uzvišenog Allaha.

5 – Plemenitost

* Plemenitost je karakterna osobina pod koju potpadaju mnoge vrline, razne vrste dobra i čestitosti, pa se tako za onog ko uradi nešto pohvalno kaže da je plemenit, ko pređe preko nečije greške naziva se

²⁷⁰ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Zabrana činjenja zuluma muslimanu, njegova omalovažavanja, njegove krvi, časti i imetka, broj 2564.

²⁷¹ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Preporučljivost opraštanja i poniznosti, broj 2588.

plemenitim, ko savlada svoju srdžbu plemenit je i ko je pažljiv prema komšiji plemenit je.

* Uzvišeni Allah je počastio i visoko uzdigao čovjeka, i stvorio ga u najljepšem liku, u tom smislu Uzvišeni veli: ***Koji te je stvorio, pa učinio da si skladan i da si uspravan, i kakav je htio lik ti dao.***²⁷²

Uzvišeni Allah podstiče na plemenito postupanje prema roditeljima, da im se čini dobročinstvo dok su živi a i poslije smrti. Kaže Uzvišeni: ***Čovjeka smo zadužili da roditeljima svojim čini dobro.***²⁷³ I veli u drugo ajetu: ***Ne reci im ni: „Uh!“ , i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim.***²⁷⁴

* Zadužio nas je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, da poštujemo ženu i vodimo računa o njenim pravima, bila ona majka, supruga, kćerka, tetka po ocu ili majci, pa kaže: „**Uzmite kao obavezu da ćete prema ženama lijepo postupati, jer, zaista, žena je stvorena od rebra, i, zaista, najkrivlji dio rebra je njegov najviši dio, ako bi htio da ga ispraviš, slomio bi ga, a ako ga ostaviš, biće stalno iskrivljen. Uzmite kao obavezu da ćete prema ženama lijepo**

²⁷² El-Infitar, 7-8.

²⁷³ El-Ahkaf, 15.

²⁷⁴ El-Isra', 23.

postupati.²⁷⁵ Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nam donosi radosnu vijest o nagradi onoga ko bude pažljiv prema kćerkama i lijepo ih odgoji, pa kaže: „**Ko bude iskušan nečim od ovih kćerki (pa bude pažljiv prema njima – hrani ih, odijeva, odgaja i sl.) biće mu zaštita od Vatre.**“²⁷⁶

* Uzvišeni Allah je visoko uzdigao čovjeka i ukrasio ga znanjem i učenjem, i sa znanjem je počeo Objavu prvaku poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, riječima: **Čitaj, u ime Gospodara tvoga koji stvara.**²⁷⁷

* Uzdigao je čovjeka sa bogobojaznošću i sačuvaio ga od fitni (iskušenja). Uzvišeni veli: **A onome ko se Allaha boji, On će izlaz naći.**²⁷⁸

* Osobina plemenitosti motiviše vjernika na udjeljivanje imetka na Allahovom putu, i u tom smislu Uzvišeni veli: **Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite od onoga što volite, a bilo šta vi udijelili, Allah, sigurno, za to zna.**²⁷⁹

²⁷⁵ Muslim, Knjiga o dojenju, poglavlje: Vesijet prema ženama, broj 1468.

²⁷⁶ Buharija, Knjiga o zekatu, poglavlje: Čuvajte se Vatre pa makar sa pola hurme, broj 1418.

²⁷⁷ El-'Alek, 1.

²⁷⁸ Et-Talak, 2.

²⁷⁹ Ali 'Imran, 92.

* Plemenitost ima svoje tragove koji upućuju na iskrenost imana i povjerenje u ono što je kod Allaha, a od tih tragova su različite vrste udjeljivanja, jer Uzvišeni veli: ***Onome koji udjeljuje, bogobožazan je i ono najljepše smatra istinitim – njemu ćemo Džennet pripremiti.***²⁸⁰

* Kaže Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Nema dana u kom ljudi osvanu, a da se ne spuste dva meleka. Jedan od njih dovi: 'Allahu moj, nadoknadi onome ko udjeljuje.' A drugi: 'Allahu moj, daj propast onome ko škrtari.'**“²⁸¹

* Gostoljubivost i pažnja prema komšiji su dio imana, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem rekao: „**Ko vjeruje u Allah i Sudnji dan neka kaže ono u čemu je dobro ili neka šuti. Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka počasti svog komšiju. Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka počasti svog gosta.**“²⁸²

* Također, dio imana je pomaganje onih kojima je potrebna pomoć, jer je Allahov Poslanik, sallallahu

²⁸⁰ El-Lejl, 5-7.

²⁸¹ Muslim, Knjiga o zekatu, poglavlje: Onaj ko udjeljuje i ko škrtari, broj 1010.

²⁸² Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Podsticanje na gostoprimljivost i pažnju prema komšiji, broj 47.

‘alejhi ve sellem, rekao: „**Dokle god vjernik pomaže svome bratu i Allah će njemu pomagati.**“²⁸³

6 – Samilost

* Samilost se ubraja u temeljne islamske principe, a njeni neodvojivi atributi su: blagost, davanje utjehe, emocionalno učešće, težnja srca za pomaganjem drugih, poput: vraćanja duga siromašnih, pomaganja nevoljniku, hizmećenja starijih, upućivanja zalutalog na putu i slično tome.

* U samilost se ubraja i blago ophođenje i briga o jetimima, udovicama i siromasima. Ovo djelo je na nivou borbe na Allahovom putu, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Ko vodi brigu o udovici i siromahu poput je mudžahida na Allahovom putu.**“ I čini mi se da je rekao: „**I klanjača koji ne malaksava i postača koji ne mrsi.**“²⁸⁴

²⁸³ Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavlje: Vrijednost okupljanja radi učenja Kur'ana i zikra, broj 2699.

²⁸⁴ Muslim, Knjiga o zuhdu, poglavlje: Vrijednost činjenja dobročinstva udovici, siromahu i jetimu, broj 7468.

* Samilost se ispoljava prema slabom, mladom i starom, i ostvaruje se putem davanja svakom njegovog prava, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Ko nije milostiv prema mladima i ne zna pravo starijih, on nije od nas.**“²⁸⁵

* Milostivi se nadaju Allahovoj milosti koja sve obuhvata, u tom smislu kaže Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Zaista, Allah će se smilovati, od Njegovih robova, milostivima.**“²⁸⁶

7 – Pravednost

* Zapovjeda nam naš pravovjerni din da se okitimo pravednošću u svim stvarima, svejedno bilo to riječju ili djelom, sa bližnjim ili daljnjim, sa prijateljom ili neprijateljom. Uzvišeni veli: **Allah zahtijeva da se svačije pravo poštuje i dobro čini.**²⁸⁷

²⁸⁵ Ebu Davud, Knjiga o adabima, Poglavlje o savjetu, broj 4943, a šejh Albani je hadis ocijenio kao vjerodostojan.

²⁸⁶ Muslim, Knjiga o dženazi namaz, poglavlje: Plakanje za umrlim, broj 923.

²⁸⁷ En-Nahl, 90.

* Pravda je vaga vjere kojom musliman mjeri svoje postupke i daje svakom njegovo pravo. A ako nagne ili skrene sa Allahovog Pravog puta upadne u zulum.

* Prvi vid pravednosti je biti pravedan prema ljudima u svim pravima i obavezama, počevši od sebe i svoje porodice. Kaže Uzvišeni: ***O vjernici, budite uvijek pravedni, svjedočite Allaha radi, pa i na svoju štetu ili na štetu roditelja i rođaka, bio on bogat ili siromašan, ta Allahovo je da se brine o njima! Zato ne slijedite strasti – kako ne biste bili nepravedni.***²⁸⁸

* Pravednost zadire u sve dijelove islama, od toga je i pravedno postupanje prema djeci prilikom davanja poklona i slično da se ne bi među njima pojavila mržnja i neprijateljstvo. Na spomenuto ukazuje hadis En-Nu'mana ibn Bešira, radijallahu ‘anhu, u kom pripovijeda da je njegov otac otišao sa njim Allahovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, i rekao mu: „**Ja sam poklonio ovom svom sinu roba kojeg sam imao.**“ Pa ga upita Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Je si li to uradio sa svom tvojom djecom?**“ „**Nisam.**“ – odgovori on. Onda mu reče Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Bojte se Allaha i budite pravedni prema svojoj djeci.**“ En-

²⁸⁸ En-Nisa ,135.

Nu'man kaže: „**Pa je moj otac, kada je došao kući, vratio nazad taj poklon.**“²⁸⁹ U drugom rivajetu (predaji) kaže En-N'uman ibn Bešir, radijallahu ‘anhu: „**Moj otac je otišao, noseći me, Allahovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, i rekao mu: 'Allahov Poslaniče, budi mi svjedok da sam poklonio to i to iz mog imetka En-Nu'manu!' A on upita: 'Je si li svakom sinu poklonio isto što i En-N'umanu?' 'Nisam!' – odgovori on. Onda reče Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: 'Traži nekog drugog da ti bude svjedok za ovo.' A zatim ga upita: 'Da li bi volio da ti (tvoji sinovi) svi podjednako čine dobročinstvo?' Kaže: 'Naravno.' Reče mu: 'Onda to ne radi.'**“²⁹⁰

* Također, treba biti pravedan među ženama: u ravnomjernom izdržavanju, podjednakom noćenju i pri putovanju. A ako se muž boji da ne može biti pravedan među njima, treba da se ograniči na jednu ženu, jer Uzvišeni veli: ***A ako strahujete da nećete pravedni biti, onda samo sa jednom.***²⁹¹

²⁸⁹ Muslim, Knjiga o poklonima, poglavlje. Pokuđenost davanja prednosti jednoj djeci nad drugom, broj 1623.

²⁹⁰ Muslim, Knjiga o poklonima, poglavlje. Pokuđenost davanja prednosti jednoj djeci nad drugom, broj 1623.

²⁹¹ En-Nisa, 3.

* Zakonodavac je naredio pravednost u suđenju. Pa kome se povjeri upravljanje u nečemu od stvari muslimana, svejedno bilo to sudstvo ili nešto drugo, obavezan je da sudi po pravdi, jer Uzvišeni kaže: ***Allah vam zapovijeda da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate i kada ljudima sudite da pravično sudite. Uistinu je divan Allahov savjet! A Allah, doista, sve čuje i vidi.***²⁹²

* Sunnet je pojasnio posljedice ove pravičnosti, pa kaže Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: **„Pravedni će kod Allah biti na minberima od svjetla. To su oni koji pravo sude, pravedni su prema svojoj čeljadi i pravedno vladaju.“**²⁹³

* Islam je zabranio, iz bojazni da ne utiče na tok pravednog suđenja, mito, krivotvorenje (falsifikovanje), davanje hedije kadiji (sudiji) i tome slično.

²⁹² En-Nisa, 58.

²⁹³ Muslim, Knjiga o upravi, poglavlje: Vrijednost pravednog imama i kazna nepravednom, broj 1827.

DRUGO:

Primjeri pokuđenih karakternih osobina

1 – Laganje

* Laž je obavještenje koje se ne slaže sa stvarnošću. Ona je pokuđena karakterna osobina na koju je upozorio Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kada je rekao: „**Čuvajte se laži, zaista, laž vodi ka griješanju, a griješenje u Vatru, i čovjek će neprestano lagati i nastojati da laže sve dok ne bude zapisan kod Allaha da je lažljivac.**“²⁹⁴

* Laž je zabranjena u svim stvarima a naročito laž na Allaha, tako da čovjek zabrani ono što je Allah ohalalio ili da dozvoli ono što je Allah oharamio, i u tom smislu Uzvišeni veli: ***I ne govorite neistine jezicima svojim: „Ovo je halal, a ovo haram.“, da***

²⁹⁴ Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Pokuđenost laganja i pohvala iskrenosti, broj 2607.

biste tako o Allahu neistine iznosili. Oni koji o Allahu govore neistine, neće uspjeti."²⁹⁵

* Veliki je haram lagati na Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem. I to na način da čovjek sam izmisli hadis, a zatim ga pripiše Allahovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pa kaže: „Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem“, a on ga nije rekao. Ovo je zabranio Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kada je rekao: „**Ko namjerno slaže na mene, neka sebi pripremi mjesto u Vatri.**“²⁹⁶

* Vjernik ne treba da u svom ophođenju sa ljudima koristi laž, naročito u trgovini. Na primjer, da prodavač kaže: kupio sam ovu robu za toliko, ili uložio sam u nju toliko, a laže. Ili laže o kvalitetu robe, pa kaže: ovo je najkvalitetnija vrsta, a, u stvari, nije tako. Ili da istakne lijepi dio robe, a sakrije lošiji, i tome slične vrste laži, prevara i obmana. Na sve ovo islam nas žestoko upozorava, jer Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kaže: „**Ko nas vara nije od nas.**“²⁹⁷

²⁹⁵ En-Nahl, 116.

²⁹⁶ Buharija, Knjiga o znanju, poglavlje: Grijeh onog ko slaže na Vjerovjesnika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, broj 106.

²⁹⁷ Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Riječi Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: "Ko nas vara nije od nas."

* Laganje prilikom pričanja se ubraja u osobine munafika, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kazao: „**Kod koga se nađu četiri osobine pravi je munafik (licemjer), a kod koga se nađe neka od njih nosi u sebi obilježje licemjerstva sve dok ih se ne prođe, a to su: kada mu se nešto povjeri – izda, kada govori – laže, kada obeća – iznevjeri i kada se spori – bestidno govori.**“²⁹⁸

* Laganje može biti i o snovima, da kaže: usnio sam sinoć to i to, a u stvari, nije ništa usnio. A o ovome kaže Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Ko priča o snu koji nije usnio, biće zadužen (na Sudnjem danu) da sveže dvije dlačice (niti), a neće moći.**“²⁹⁹ I kaže: „**Zaista, najveća laž je pričati da su oči vidjele (u snu) ono što nisu vidjele.**“³⁰⁰

* Krupna je stvar izmišljati laži u šali i nastojanju da ljude nasmije, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Teško onom ko**

²⁹⁸ Buharija, Knjiga o imanu, poglavlje: Znaci licemjerstva, broj 101.

²⁹⁹ Buharija, Knjiga o tumačenju snova, poglavlje: Pričati lažne snove, broj 7042.

³⁰⁰ Buharija, Knjiga o tumačenju snova, poglavlje: Pričati lažne snove, broj 7043.

priča ljudima, pa izmišlja laži da bi ih lažima nasmijao, teško njemu, teško njemu.”³⁰¹

* Laž vodi svog vlasnika u Vatru, pa zato musliman treba da preduzme mjere opreza da se ne bi smatrao kod Allaha lažljivcem.

2 – Prevara

* Uzvišeni Allah je zabranio varanje: ***O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno međusobno povjerenje ne poigravajte.***³⁰²

* Prevara je osobina munafika, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Tri su znaka munafika: kada govori laže, kada obeća ne ispuni i kada mu se povjeri iznevjeri.**”³⁰³ U svemu što se da čovjeku na povjerenje nije dozvoljena prevara, kao što je pronevjera privatnog imetka, naročito imetka jetima, koji se u islamu smatra zulumom, a onom ko to uradi islam prijeti žestokom kaznom, jer Uzvišeni veli: ***Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi, doista***

³⁰¹ Ebu Davud, Knjiga o adabima, Poglavlje o strogosti prema laganju, broj 4990, a šejh Albani je hadis ocijenio kao hasen.

³⁰² El-Enfal, 27.

³⁰³ Buharija, Knjiga o imanu, poglavlje: Znak munafika, broj 33.

*u svoje stomake vatru stavljaju, i oni će u ognju gorjeti.*³⁰⁴

* Sa iskrenošću i emanetom se učvršćuje veza među poslovnim partnerima, a kvari se sa prevarom. Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Uzvišeni Allah kaže: 'Ja sam treći sa dvojicom partnera sve dok jedan ne iznevjeri drugog, a kada jedan od njih iznevjeri drugog, ja odem od njih.**“³⁰⁵

* Velik je grijeh iznevjeriti prilikom iznošenja mišljenja, davanja fetve i savjeta, zbog toga nas Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, podstiče da govorimo istinu, a ko skrene od toga, on je iznevjerio Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem. Od primjera ove vrste varanja je davanje fetve bez znanja, jer Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kaže: „**Ko da fetvu bez znanja, grijeh onog koji radi po njoj pada na onog koji je dao fetvu. Ko posavjetuje svoga brata nekim savjetom znajući da mu je bolje nešto drugo, prevario ga je.**“³⁰⁶

³⁰⁴ En-Nisa, 10.

³⁰⁵ Hakim, Knjiga o trgovini, broj 2322, i kaže: "Sened ovog hadisa je sahih, a Buharija i Muslim ga nisu zabilježili."

³⁰⁶ Ebu Davud, Knjiga o znanju, poglavlje: Opreznost u davanju fetvi, broj 3657, a šejh Albani ja hadis ocijenio kao hasen.

* Uzvracanje prevare prevarom nije od upute islama, zato musliman ne treba varati onog ko ga je iznevjerio, niti da bude glupak (da dozvoli da ga varaju), jer Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kaže: „**Čuvaj emanet onom ko ti ga je povjerio i nemoj iznevjeriti onog ko te je iznevjerio.**“³⁰⁷ Pogrešno je uzvracati grešku istom greškom.

3 – Oholost

* Istinska veličina je svojstvo samo Uzvišenog Stvoritelja Jedinog i ni jedno stvorenje nema udjela u tom svojstvu, zbog toga apsolutno ne priliči robu da se oholi (pravi velikim). Vjernik treba da potpuno očisti srce i dušu od oholosti, jer onaj u čijem srcu bude koliko i trun oholosti, taj je u velikoj opasnosti. O tome nas obavještava Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekavši: „**Neće ući u Džennet onaj u čijem srcu bude koliko i trun oholosti.**“ Na to neki čovjek

³⁰⁷ Ebu Davud, Knjiga o najamništvu, poglavlje: Čovjek koji uzima svoje pravo iz tuđeg imetka koji je pod njegovom upravom, broj 3535, kaže El-Munziri: "U senedu hadisa je nepoznat čovjek", a kaže šejh Albani: "Hadis je sahih."

reče Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Zaista , čovjek voli da mu njegova odjeća i obuća budu lijepi.**“ Kaže Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Allah je lijep i voli ljepotu, oholost je odbijanje istine i potcjenjivanje ljudi.**“³⁰⁸

* Pravi musliman ne uznosi se nad ljudima, niti okreće glavu od njih, jer mu je uputa islama ispunila sluh, srce i dušu. Uzvišeni veli: ***Taj drugi svijet daćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine, a one koji se Allaha boje čeka srećan kraj.***³⁰⁹

Postoje znakovi oholosti od kojih musliman treba da je daleko, neki od njih su:

1. Puštanje odjeće ispod članaka, iz oholosti i nadmenosti, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Allah neće gledati na Sudnjem danu u onog ko iz oholosti pusti da se za njim vuče odjeća.**“³¹⁰

2. Odbijanje i neprihvatanje istine iz oholosti i inata, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve

³⁰⁸ Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Zabrana oholosti i pojašnjenje toga, broj 91.

³⁰⁹ El-Kasas, 83.

³¹⁰ Buharija, Knjiga o odjeći, poglavlje: Ko iz oholosti pusti da se za njim vuče odjeća, broj 5788.

sellem, rekao: „**Oholost je odbijanje istine i potcjenjivanje ljudi.**“³¹¹

3. Potcjenjivanje i omalovažavanje ljudi i uzvisivanje nad njima, jer Uzvišeni veli: ***I, iz oholosti, ne okreći od ljudi lice svoje.***³¹²

4. Nadmeno hodanje i okretanje glave od ljudi uzdižući se i oholeći, jer Uzvišeni veli: ***I ne idi zemljom nadmeno, jer Allah ne voli ni gordog ni hvalisavog.***³¹³

5. Oholiti se sa svojim precima i potcjenjivati tuđe porijeklo, kao da čovjek kaže drugom: sine crnkinje, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Dva djela su kufr (tj. djela kafira, ili koja vode u kufr): potcjenjivanje porijekla i naricanje nad umrlim.**“³¹⁴

4 – Škrtost

³¹¹ Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Zabrana oholosti i pojašnjenje toga, broj 91.

³¹² Lukman, 18.

³¹³ Lukman, 18.

³¹⁴ Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Nazivanje potcjenjivanja porijekla i naricanja nad umrlim kufrom, broj 121.

* Škrtost u imetku znači zadržavanje imetka bojeći se siromaštva. Tvrđica nema povjerenja u ono što je kod Allaha, jer se on boji, ako dijeli imetak dajući sadaku ili udjeljuje u neku drugu dobrotvornu svrhu, da će mu imetak nestati i da će biti siromašan. Uzvišeni Allah nas je upozorio na to, rekavši: ***A onome koji tvrdi i osjeća se neovisnim i ono najljepše smatra lažnim – njemu ćemo Džehennem pripremiti.***³¹⁵

* Škrtost vodi čovjeka u nepravdu, uzimanje imetka ljudi na nepošten način, međusobno ubijanje, gubljenje prava i širenje nereda. Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Čuvajte se nepravde, jer će na Sudnjem danu nepravda biti tmina. Čuvajte se škrtosti, jer je ona uništila one prije vas: navela ih je da svoju krv prolijevaju i da ohalale svoje svetinje (zabranjene stvari).**“³¹⁶

* Od stvari za koje će biti pitan musliman na Dan polaganja računa je imetak – kako ga je stekao, i u šta ga je potrošio. Kaže Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Neće se pokrenuti stopala Allahovog roba na Sudnjem danu sve dok ne bude pitan o životu - u šta ga je utrošio, o znanju - šta je**

³¹⁵ El-Lejl, 8-10.

³¹⁶ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Zabrana nepravde, broj 2578.

njime radio, o imetku - kako ga je stekao i ušta ga je potrošio i o tijelu - u čemu ga je trošio.³¹⁷

* Svaki dan koji prođe čovjeku, a da nije u njemu udijelio duhovnu sadaku, kao što je zikrullah (spominjanje Allaha), ili osjetilnu sadaku, kao što su izdržavanje porodice i davanje poklona, to je dan sigurnog gubitka.

* Vjernik udjeljuje i traži od drugih da udjeljuju, a nevjernik škrtari i traži da i drugi budu škrti, u tom smislu Uzvišeni veli: ***One koji škrtare i traže od drugih da budu škrti i koji kriju ono što im je Allah iz obilja svoga darovao: a Mi smo nevjernicima pripremili sramnu patnju.***³¹⁸

* Čuvaj se, brate muslimane, ove prezrene osobine koja te udaljava od Allaha i približava te šejtanu.

³¹⁷ Tirmizi, Knjiga o Sudnjem danu, rekaiku i ostavljanju sumnjivog, poglavlje: Ono što će se desiti na Sudnjem danu, broj 2417.

³¹⁸ En-Nisa, 37.

5 – Zavidnost

* Zavist je priželjkivanja nestanka nečije blagodati; ona je ružna osobina koja ne priliči muslimanu. Kaže Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Došla vam je bolest naroda: zavist i mržnja, ona je halika (ona koja brije), i to ne kažem da brije kosu, nego da brije din. Tako mi Onog u čijoj ruci je moja duša, nećete ući u Džennet sve dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati sve dok se međusobno ne budete voljeli. Hoćete li da vas obavijestim kako se međusobna ljubav učvršćuje? Širite (nazivajte) selam međusobno.**“³¹⁹

* Zavidljivac skoro da ne vidi na nekome blagodat a da ne poželi njen nestanak, ili da ne poželi da ta blagodat postane njegova, čak ponekad želju uslijedi pokušaj da to ostvari. Uzvišeni Allah nam je naredio da Mu se utičemo od zavidljivca i njegove zavisti, pa kaže: ***Reci: „Utičem se Gospodaru svitanja od zla onoga što On stvara, i od zla mrkle noći kada***

³¹⁹ Tirmizi, Knjiga o opisu Dženneta, poglavlje: Broj 56, broj 2510, kaže Ebu 'Isa (Tirmizi): "Razišli su se u ovom hadisu u rivajetu od Jahje ibn Ebi Kesir, pa neki prenose od Jahje ibn Ebi Kesir od Je'iš ibn el-Velid od sluge Zubejrovog od Allahovog Poslanika, sallahu ‘alejhi ve sellem, a nisu spomenuli od Zubejra", a kaže šejh Albani: "Hadis je hasen."

*razastre tmine, i od zla smutljivca kad smutnje sije, i od zla zavidljivca kad zavist ne krije.*³²⁰

* Zaista, Jevreji nisu povjerovali u Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, i u ono sa čime je došao upravo iz zavisti, čak se nisu zadovoljili time, nego su smišljali spletke da odvrate vjernike od njihove vjere. U tom smislu Uzvišeni veli: **Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zavisti svoje.**³²¹

* Zavist razdvaja vjernike, kida korijenje bratstva i sije mržnju među njima. Bilježi Muslim u svom Sahihu u rivajetu od Ebu Hurejre, radijallahu ‘anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Nemojte zavidjeti jedni drugima, nadmetati se u prodaji, biti u neprijateljstvu, prekidati međusobne odnose, ne prodajite na već prodano i budite, o Allahovi robovi, braća.**“³²²

* U zavidnost ne spada priželjkivati blagodat kakvu je Allah podario nekom drugom, ovo se zove gibta, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Nema zavisti, osim prema dvojici:**

³²⁰ El-Felek, 1-4.

³²¹ El-Bekare, 109.

³²² Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Zabrana sumnjičenja, uhođenja, nadmetanja i nadmetanja u prodaji, broj 2563.

prema čovjeku kome je Allah dao Kur'an pa on radi po njemu noću i danju i čovjeku kome je Allah dao imetak pa ga troši noću i danju (u onome sa čim je **On zadovoljan**).³²³

* Vjernik treba stalno da razmišlja o Allahovim blagodatima kojima je obdaren i da gleda u one koji su ispod njega u dunjalučkim blagodatima, jer će time biti dalje od zavisti a bliže zahvalnosti.

6 – Ogovaranje (gibet) i prenošenje tuđih riječi (nemimet)

* Gibet je spominjanje brata muslimana po onome što ne voli da se spominje, svejedno bilo to njegovo tijelo, vjera, duša, ahlak, imetak, otac, dijete, supruga, sluga, odjeća ili nešto drugo što je vezano za njega. Kaže Uzvišeni: ***I ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekom od vas bilo drago da jede meso umrloga brata svoga, a vama je to odvratno, zato se Allaha***

³²³ Buharija, Knjiga o namazu, poglavlje: Vrijednost onoga ko radi po Kur'anu i podučava druge njemu, broj 815.

bojte. Allah, zaista, prima pokajanje i samilostan je."³²⁴

* Muslimanu nije dozvoljeno da spominje svoga brata po onome što ne voli pa makar bila ta mahana prisutna kod njega. Mnogi ljudi se pravdaju govoreći: mi smo samo spomenuli ono što se nalazi kod njega (tj. rekli smo istinu) a ne ono što nije kod njega (što je laž), i ubijeđeni su da to nije gibet, a, u stvari, to je pravi gibet, jer njegovo spominjanje po onome što se ne nalazi pri njemu je potvora.

* Prenešeno je u vjerodostojnoj predaji od Ebu Hurejre, radijallahu ‘anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, zabranio gibet, a zatim rekao: „**Znate li šta je gibet?**“ Kažu: „**Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.**“ Kaže: „**Da spomeneš svoga brata po onom što ne voli.**“ „**A šta ako je istina ono što kažem o mom bratu?**“, neko reče. Kaže: „**Ako je istina to što kažeš, ogibetio si ga, a ako nije istina, potvorio si ga.**“³²⁵

* Nemimet je prenošenje riječi među ljudima s ciljem sijanja nereda. On je uzrok izazivanja Allahove srdžbe i kazne, jer je Allahov Poslanik, sallallahu

³²⁴ El-Hudžurat, 12.

³²⁵ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Zabrana gibeta, broj 2589.

‘alejhi ve sellem, u hadisu kojeg prenosi Ibn Mes'ud, radijallahu ‘anhu, rekao: „**Zar nećete da vas obavijestim šta je 'addatu (ujed)? To je nemimet, govorkanje među ljudima.**“³²⁶ A u hadisu od Ibn Abbasa, radijallahu ‘anhuma, Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je prolazio pored dva kabura, pa je rekao: „**Njih dvojica se kažnjavaju, a ne kažnjavaju se zbog velike stvari. Što se tiče prvog, nije se čuvao od mokraće, a što se tiče drugog, činio je nemimet...**“³²⁷

* Islam je vjera koja poziva u međusobno zblizavanje, mađusobnu ljubav i potpomaganje, a upozarava na mržnju i prepiranje. Zaista, od srvari koje najviše ruše temelje društva i prekidaju veze međusobne ljubavi, između ostalog, je nemimet. Nemimet razjaruje neprijateljstvo i rađa međusobnu netrpeljivost. Često nemimet i laž učine toliko nereda u jednom satu koji se ne učini dugim radom. Zato musliman treba da dobro provjerava ono što čuje i da ne prihvata sumnjive i neprovjerene riječi. U ovom smislu su riječi Uzvišenog: ***O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je***

³²⁶ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinske veze, Poglavlje o zabrani nemimeta, broj 2606.

³²⁷ Buharija, i Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlje: Dokaz da je mokraća nečista, broj 292.

provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete.³²⁸ A ovo je važno pravilo, kada bi muslimani po njemu radili, bili bi srećni i odbacivali bi mnoge govorancije i tlapnje tako da za njih ne bi bilo mjesta.

Učenjaci su izuzeli iz gibeta neke osobe koje spominju druge u njihovom odsustvu (po onom što one ne vole) zbog opravdanih šerijatskih razloga, a to su:

1. Onaj koji predstavlja nekog (u njegovom odsustvu), npr. da kaže da je slijep, nijem i slično;
2. Onaj koji traži fetvu a prinuđen spomenuti drugu osobu;
3. Koji upozorava muslimane od nečijeg zla;
4. Koji spominje onog koji javno čini grijeh;
5. Onaj ko traži pomoć da se zabrani neko zlo;
6. Svjedok prilikom svedočenja;
7. Mazlum koji podiže tužbu vlastima.

7 – Nepravda

* Nepravda je stavljanje nečeg na mjesto koje mu ne pripada, ona je zabranjena u Allahovoj vjeri. Prenešeno je u vjerodostojnom hadisu-i-kudsiju da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao da Uzvišeni veli: „**O robovi moji, zaista sam ja zabranio zulum³²⁹ samom Sebi, i učinio sam ga zabranjenim među vama, pa nemojte jedni drugima zulum činiti.**“³³⁰

* Uzvišeni Allah nam je zabranio nepravdu, jer su njene posljedice kobne i na ovom i na onom svijetu. Zalima na dunjaluku stiže kletva mazluma „**jer između nje (kletve mazluma) i Allaha nema zastora.**“³³¹ A na Ahiretu se nepravda umnogostučuje pa bude tmina nad zalimom, kao što kaže Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Čuvajte se nepravde, jer će na Sudnjem danu nepravda biti tmina.**“³³²

* Najgora vrsta nepravde je čovjekova nepravda prema samom sebi činjenjem širka, jer Uzvišeni veli:

³²⁹ zulum: nepravda

³³⁰ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Zabrana zuluma, broj 2577.

³³¹ Ahmed, Musned Enesa ibn Malika, broj 12577.

³³² Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Zabrana zuluma, broj 2578.

*Ne činite druge Allahu ravnim, mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda.*³³³

* Ako je musliman učinio nekome nepravdu, treba što prije da vrati uzetu stvar, ako je nepravda bila u imetku ili sličnom, a ako je bila nepravda riječ, treba zatražiti oprost od onog o kome je govorio, a ako to nije u stanju, neka uputi dovu za njega, pokaje se Allahu i traži od Njega oprost, i treba odlučiti da ne činiti više tu nepravdu i da se kaje zbog nje. Dokaz za spomenuto su riječi Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: „**Ako je neko učinio nepravdu, povrijedio čast ili nešto drugo kod svoga brata, neka ga danas (odmah) zamoli za oprost, prije nego dođe vrijeme kada neće biti ni dinara ni dirhema, jer (ako to ne učini), ako bude imao dobrih djela, od njih će mu biti oduzeto onoliko kolika je bila nepravda, a ako ne bude imao dobrih dijela, od grijeha njegova druga će se uzeti i natovariti na njega.**“³³⁴

³³³ Lukman, 13.

³³⁴ Buharija, Knjiga o tužbama, poglavlje: Ko učini nepravdu nekome pa mu je on oprosti, broj 2449.

Sadržaj

Predgovor:.....	3
Uvod	6
PRVO POGLAVLJE:	10
ADABI.....	10
1 – Adabi u ophođenju sa Uzvišenim Allahom	11
2 – Adabi prema časnom Kur'anu.....	14
3 – Adabi prema Allahovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem	19
4 – Adabi prema ashabima Allahova Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem.....	24
5 – Adabi prema džamijama	28
6 – Adabi odgoja duše	32
7 – Adabi čišćenja i čistoće	35
8 – Adabi obavljanja nužde	37
9 – Adabi upotrebe misvaka (ili četkice za zube).....	42

10 – O odnosu prema lijepim urođenim svojstvima...	44
11 – Adabi spavanja.....	47
12 – Adabi pri jedenju i pijenju	50
13 – Adabi odijevanja.....	56
14 – Propisi klanjanja istihare.....	59
15 – Adabi pri putovanju	62
16 – Adabi prema roditeljima	66
17 – Adabi prema djeci.....	69
18 – Adabi prema bračnom drugu	73
19 – Adabi prema rođacima.....	79
20 – Adabi prema komšijama	81
21 – Adabi prema prijateljima	83
22 – Adabi prema muslimanima.....	86
23 – Adabi islamskog misionarstva.....	92
24 – Adabi traženja znanja	94
25 – Adabi prilikom traženja dopuštenja za ulazak....	98

26 – Adabi ophođenja sa nevjericima.....	102
27 – Adabi prema životinjama.....	106
DRUGO POGLAVLJE:	110
Karakterne osobine	110
1 – Istinoljubivost (iskrenost)	110
2 – Emanet	112
3 – Strpljivost.....	115
4 – Skromnost	117
5 – Plemenitost	120
6 – Samilost	124
7 – Pravednost.....	125
Primjeri pokuđenih karakternih osobina.....	129
1 – Laganje	129
2 – Prevara	132
3 – Oholost.....	134
4 – Škrtost.....	136

5 – Zavidnost	139
6 – Ogovaranje (gibet) i prenošenje tuđih riječi (nemimet).....	141
7 – Nepravda.....	145

هذا الكتاب منشور في

شبكة الألوكة
www.alukah.net